

DİJİTAL GİRİŞİMCİLİĞİN YETKİNLİK ve BECERİLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA: START-UP OKULU ÖRNEĞİ*

Özge Ekin BİLGİÇ¹
Pınar GÖKTAŞ²

ÖZET

Teknolojinin gelişimi, dijital girişimciliğin önemini artırmış ve dijital yetkinlik ve becerilerin geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Ancak, dijitalleşmenin gerektirdiği yetkinlik ve becerilerin yeterince kazandırılmaması ve mevcut eğitimlerin yetersiz kalması, birçok girişimci ve işletmenin rekabet gücünü zayıflatmakta ve dijital girişimciliğin potansiyelini sınırlamaktadır. Bu çalışmada, bu sorun ele alınmakta ve dijital dünyaya uyum sağlamak için dijital yetkinlik ve becerilerin geliştirilmesinin gerekliliği ile dijital eğitimlerin bu süreçteki rolü vurgulanmaktadır. Çalışmanın amacı, dijital yetkinlik ve becerilerinin geliştirilmesi için start-up eğitimlerinin gerekliliklerine değinmek, start-up okulu eğitimlerinin yetkinlikler üzerindeki etkilerini incelemek ve bu eğitimlerin geliştirilmesi için gerekli unsurlara dikkat çekerek literatüre faydalı bulgular sunmaktır. Çalışma, SODİMER ve DOF ROBOTICS Start-Up Okulu katılımcılarından yirmi beş kişiye beş görüşme sorusu yöneltilerek gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle toplanan veriler, fenomenolojik yöntem kullanılarak MAXQDA programında analiz edilmiştir. Sonuçlar; start-up eğitiminin en çok etkilediği alanların sırasıyla; farklı bakış açısı sağlama, girişimciliğin boyutlarını öğrenme ve bilinçlenme olduğunu göstermektedir. Eğitimin en çok etkileyerek geliştirildiği dijital yetkinlikler; dijital içerik yaratma, dijital okuryazarlık ve problem çözme iken, en çok etkilenecek gelişen dijital beceriler; teknoloji kullanımı, analitik zekâ ve multidisipliner çalışmadır. Start-up eğitiminin geliştirilmesine yönelik öneriler ise; uygulama süresinin ve proje çalışmalarının artırılması, etkileşimin güçlendirilmesi ve projelere aktif katılımın teşvik edilmesi yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Girişimcilik, Dijital Yetkinlikler, Dijital Beceriler, Dijital Eğitim, Start-Up.

* Bu makale Doç. Dr. Pınar GÖKTAŞ danışmanlığında gerçekleştirilen Özge Ekin Bilgiç'in "Dijital Girişimciliğin Yetkinlik ve Becerileri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Start-Up Okulu Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹ Özge Ekin Bilgiç, Yüksek Lisans Öğrencisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim Dalı, yl2130249014@ogr.sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1185-0011, (Sorumlu Yazar).

² Pınar Göktas, Doç. Dr., İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü, pinargoktas@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9825-7933.

A QUALITATIVE RESEARCH on COMPETENCIES and SKILLS of DIGITAL ENTREPRENEURSHIP: START-UP SCHOOL CASE

ABSTRACT

The advancement of technology has increased the importance of digital entrepreneurship and made the development of digital competencies essential. However, the insufficient acquisition of these required skills and the inadequacy of existing training have weakened the competitive strength of many entrepreneurs and businesses, thus limiting the potential of digital entrepreneurship. This study addresses this issue, highlighting the necessity of developing digital skills and competencies to adapt to the digital world and emphasizing the critical role of digital education in this process. The aim is to discuss the requirements for start-up education in developing digital competencies, examine the impact of start-up school training on these skills, and provide useful findings to the literature by identifying essential elements for enhancing such training. The study involved twenty-five participants from the SODİMER and DOF ROBOTICS Start-Up Schools, who were asked five interview questions. Data were collected through qualitative research and analyzed using the MAXQDA program with a phenomenological approach. Results reveal that start-up education significantly impacts providing diverse perspectives, learning about entrepreneurship dimensions, and raising awareness. The training most effectively developed digital competencies in digital content creation, digital literacy, and problem-solving, while improving skills in technology use, analytical thinking, and multidisciplinary work. Recommendations include extending practical training duration, enhancing interaction, and encouraging active project participation.

***Keywords:** Digital Entrepreneurship, Digital Competencies, Digital Skills, Digital Education, Start-Up.*

1. GİRİŞ

Girişimcilik kavramı yenilik ile beslenmektedir. Bu nedenle geçmişten günümüze her zaman oldukça önemli bir noktada olmuştur. Gelişen teknoloji ve küreselleşme ile beraber girişimcilik kavramındaki anlayışlar da farklılaşarak gelişmiştir ve girişimciliğin farklı türleri ortaya çıkmıştır. Ticaret anlayışı artık internet ortamında olan küresel bir pazar alanına yönelmiştir. Buna ilişkin olarak girişimcilik noktasındaki anlayış da gelişerek dijital girişimcilik kavramını oldukça önemli bir noktaya getirmiştir. Dijital girişimcilik alanında oldukça önemli bir yere sahip olan dijital yetkinlikler ve beceriler önem kazanmış ve bu yetkinlik ve becerileri geliştirmek küresel rekabette avantaj sağlayan önemli bir gereklilik haline gelmiştir. (Kişi, 2018: 390). Geçen süre içerisinde

girişimcilik kavramı, hızlı bir şekilde büyümeyi benimseyen ve gerekli olan teknolojilerin kullanılmasıyla sağlanan bir yaklaşımı ortaya çıkarmıştır. Türkçe olarak ifadesi “Başlangıç” olan ve sıfırdan oluşup hızlı büyüyen örgüt olma özelliği taşıyan ve tüm dünya üzerinde popülerleşmeye başlayan start-up ifadesi de bu şekilde yaşama dâhil olmuştur. Bu durumlara bağlı olarak dijital girişimcilik ve start-up ifadeleri tüm dünyada önemli bir yere sahip olmuş ve bu alanlarda eğitilmiş olmak önemli bir hal almıştır. Dijital eğitim bu alanlardaki gelişimi destekleyen bir araç olarak kullanılabilir. Çünkü dijital eğitim yöntemleri katılımcılara teknolojiyi kullanma becerilerini kazandırmada önemli bir rol oynayabilmektedir (Çakır, 2021, s. 21).

Günümüz dünyasında dijitalleşme, iş yapma şekillerimizi, iletişim kurma yöntemlerimizi ve hatta günlük yaşamlarımızı kökten değiştirmiştir. Bu hızlı dönüşüm, dijital girişimcilik ile dijital yetkinlik ve becerilerin önemini her zamankinden daha fazla vurgulamaktadır. Dijital girişimcilik, teknolojinin sunduğu olanakları kullanarak yenilikçi iş modelleri oluşturmayı ve pazarda rekabet avantajı sağlamayı hedeflerken, dijital yetkinlik ve beceriler; bireylerin ve işletmelerin bu yeni dijital dünyada etkin bir şekilde var olabilmeleri için gerekli bilgi ve kabiliyetlerini ifade etmektedir. Ekonomik büyüme ve küresel rekabetçilik açısından dijital girişimcilik, yeni iş fırsatları yaratmanın ve mevcut süreçleri daha verimli hale getirmenin anahtarıdır (Jawad et al., 2021: 221).

Dijital yetkinlikler ve beceriler; bireylerin ve kurumların teknolojiye uyum sağlamasını, dijital araçları etkin bir şekilde kullanmasını ve yenilikçi çözümler geliştirmesini sağlamaktadır. Bu yetkinlik ve becerilerin eksikliği; rekabet gücünün kaybına, verimsizliğe ve müşteri tabanının daralmasına yol açabilmektedir. Öte yandan, dijital yetkinlik ve beceriler, sürekli öğrenme ve adaptasyon, etkin teknoloji kullanımı, inovasyon odaklılık, güçlü ağlar ve işbirlikleri kurma, güvenlik ve etik değerlerine dikkat etme gibi unsurları içermektedir olduğundan işletmelere ve bireylere uzun vadeli başarı ve sürdürülebilirlik sağlamaktadır (Bozkurt vd., 2021: 46). Bu çalışmada, dijital girişimcilik, dijital yetkinlikler ve beceriler ile bu yetkinlik ve becerilerin geliştirilmesinin önemi detaylı bir şekilde incelenmektedir. Ayrıca, dijital yetkinlik ve becerilerin geliştirilmesi için gerekli olan temel unsurlar da ele alınmaktadır. Çalışma, katılımcıların sahip oldukları yetkinlikler ve becerilere ilişkin görüşlerini, dijital yetkinliklerin sürdürülebilir gelişimi için dijital girişimciliğin etkilerine yönelik önerilerini, start-up okulunda aldıkları eğitimin etkilerini, eğitim öncesi

ve sonrası dijital yetkinlik ve beceriler arasındaki farkları ve start-up eğitimlerinin geliştirilmesine dair görüşlerini incelemektedir

Dijital çağda rekabet avantajı elde etmek ve sürdürülebilir bir büyüme sağlamak isteyen bireyler ve işletmeler için bu konuların anlaşılması kritik öneme sahiptir (Kişi, 2018: 390). Çalışmanın temel problemi, dijital girişimciliğin gerektirdiği yetkinlik ve becerilerin yeterince geliştirilmemesi ve mevcut eğitimlerin bu gereksinimleri karşılamada yetersiz kalmasıdır. Dijitalleşen dünyada, birçok girişimci ve işletme gerekli dijital yetkinlikleri ve becerileri tam anlamıyla edinemez ve bu durum eksikliklere ve başarısızlığa yol açmaktadır. Bu çalışmanın amacı, dijital girişimciliğin yetkinlik ve becerilerinin geliştirilmesi için start-up eğitimlerinin gerekliliklerini vurgulamak ve start-up okulu eğitimlerinin yetkinlik ve beceriler üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışma, mevcut eksiklikleri gidermeyi ve bu alanlarda gelişim sağlamayı hedeflemekte olup, literatüre faydalı bulgular ortaya koymayı amaçlamaktadır. Özellikle, eğitimlerin yetkinlik ve beceriler üzerindeki etkinliğini ve daha iyi sonuçlar elde etmek için nasıl geliştirilebileceğini belirlemeye odaklanmaktadır. Çalışmanın bulguları, dijital girişimcilik eğitimlerinin daha etkili hale getirilmesine yönelik stratejiler sunmakta ve bu çalışma, dijital dünyanın gerekliliklerine uygun yetkinlik ve becerilerin kazandırılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dijital Girişimcilik

Girişimciliğin tanımı sade bir şekliyle, yeni veya daha önce var olan örgüt içerisinde risk alma, stratejik olma, yenilikçi olma ve yaratıcı olma gibi noktaları düzgün bir yönetim planı ile birleştirip bütünleştirerek ekonomik bir faaliyet oluşturma veya geliştirme ya da düşüncüyü geliştirme fırsatı sağlayacak düşüncüyü fiili bir eyleme dönüştürme süreci olarak karşımıza çıkmaktadır (Akpınar, 2011: 23).

İnternet kullanımının artması, mobil teknolojinin hızla gelişmesi ve teknolojik trendlerin öne çıkmasıyla dünya sürekli dijitalleşmektedir. Tüm dünyayı etkileyen dijital dönüşüm; girişimcilik alını da etkileyerek girişimcilik türlerinden dijital girişimciliği ortaya çıkarmıştır (Özdevecioğlu ve Karaca, 2015: 2).

Dijital dönüşüm, çevrimiçi ve geleneksel arasındaki farkları ortadan kaldıran teknolojik gelişmelerle birlikte e-ticaretin hacmini ve kapsamını genişletmektedir. E-ticaret alanındaki büyüme, çevrimiçi alışverişin öne çıktığı işletmeden tüketiciye e-ticaret modeli ile desteklenmektedir. Günümüzde kişisel bilgisayarlar, mobil sistemler,

sanal ve artırılmış gerçeklik, yapay zekâ ve akıllı asistanlar gibi teknolojilerle sunulan kişiselleştirilmış hizmetler, geleceğin şekillenmesine ışık tutmaktadır (TÜSİAD, 2017: 31-38; Üstünkardeşler ve Güzel, 2023: 109). Bu bağlamda dijital girişimcilik büyük bir önem taşımaktadır.

Du ve arkadaşlarının bakış açısına göre; dijitalleşen uygulamaların ve teknolojilerin girişimcilik kavramı ile birleşimi “Dijital Girişimcilik”tir (Du vd., 2018: 2). Dijital girişimcilik kavramı; geleneksel olarak kabul edilen organizasyonda veya sistemde normalde fiziksel bir şekilde yapılan bir şeyin tamamının veya belli bir kısmının dijitalleştiği bir kavramdır (Hull vd., 2007: 293; Dutot ve Horne, 2015:81).

Dijital girişimciler, geleneksel girişimcilerin özel bir bölümünü oluşturur ve kurumsal yapıdaki her türlü fiziksel işlemi dijital ortama taşıma sorumluluğuna sahiptir. Dijital girişimciler, gelişen fırsatları kovalarken dijital medya ile bilişim teknolojilerinin olanaklarından yararlanmaktadır. Bu bilgilerin ışığında geleneksel girişimcilikle dijital girişimcilik arasındaki ayrımı belirleyen girişimcilik noktasındaki sürecin öğelerini daha doğru bir şekilde tanımlamak kurumsal anlamda büyük bir öneme sahiptir. Dijital girişimcilik tanımını daha derinlemesine yapacak temel bileşenler; dijital teknolojiler ile beraber dijital becerilerdir. İlk terim, yeni dijital modeli hayata geçiren araçları belirtirken, ikinci terim, kişilerin bu araçları kullanarak ve bu araçlardan faydalanarak değer yaratma şeklini anlatmaktadır (Noceti, 2020: 17).

Dijital girişimciliğin yararları aşağıda belirtilmiştir (Pandey ve Sharif, 2020: 192).

- Esnek iş saatlerine sahiptir.
- Bireylerin ve kurumların dünya üzerindeki her yerden işlerini yürütebilmelerini sağlar.
- İhtiyaç duyulmayan maliyetler üzerinden tasarruf oluşturur.
- Geniş bir kitleye erişme potansiyeli sunar.
- İşletme girişimleri, kurumsal yapı veya kaynaklar tarafından engellenmeksizin rahatlıkla ölçeklendirilebilir.

Dijital girişimcilik kavramının doğuğu ve evrimi, teknolojik gelişmeler ve dijital transformasyon eşliğinde zaman içinde oluşmuştur. Dijital girişimcilik için önemli olan teknolojik gelişmeler; web’in geniş kapsamlı kullanımı, elektronik ticaretin ve online platformların kullanımı, mobil teknoloji ve uygulamaların kullanımı, büyük veri ve data analitiğinin kullanımı, dijital pazarlama ve sosyal medyanın kullanımı,

yapay zekâ ve otomasyonun kullanımı ve blockchain teknolojisinin kullanımınıdır (Jawad vd., 2021: 221; Alay, 2023:4).

Dijital girişimciliğin gelişimi, teknolojik ilerlemelerle paralel bir şekilde ilerlemektedir. Yeni teknolojilerin bulunması ve kullanılmasıyla birlikte, dijital olan girişimcilerin iş yapıları ve stratejileri de durmaksızın güncellenmektedir (Nermin, 2018: 391; Jawad vd., 2021: 222). Dijital çağ ile birlikte gelişen dünyada dijital girişimciler, rekabet noktasında üstünlük sağlamak ve başarıyı yakalamak amacıyla değişimi takip ederek bu yönde ilerlemeyi sürdürmelidir.

Ekonomik gelişim sürecinde, bilim ve teknoloji alanındaki araştırmalar öncelikli olup, yeni fikirleri benimsemek ve bu fikirlerin ilerletilmesini desteklemek ülkeler için de bir güç kaynağıdır (Kesbiç ve Şimşek, 2020: 292).

Başarılı dijital girişimcilik örneklerinden bazıları; Netflix, Facebook, Google, Udemy, Getir örneği, WeChat, Alibaba, SocietyOne, Amazon, Trendyol ve Whatsapp'tır. Cezayirlioğlu (2015), dünya üzerindeki en büyük medya şirketi olan Facebook'u, herhangi bir içerik oluşturmayan bir şirket; dünyanın en büyük yayın şirketi olan Netflix'i, hiçbir sinema salonuna sahip olmayan bir şirket; dünyanın en büyük uygulama şirketi olan Google'ı, hiçbir uygulama geliştirmeyen bir şirket; dünyanın en büyük konaklama şirketi olan Airbnb'yi, hiçbir gayrimenkule sahip olmayan bir şirket; dünyanın en büyük Telekom şirketi olan WeChat'i, hiçbir Telekom yatırımı yapmayan bir şirket; dünyanın en büyük bankası olan SocietyOne'ı, parası olmayan bir banka; dünyanın en büyük marketi olan Alibaba'yı, hiç stoku olmayan bir market ve dünya üzerindeki en büyük taksi şirketi olan Uber'i, hiç taksisi olmayan bir şirket olarak tanımlamaktadır. Bu noktada uluslararası şirketlere göz gezdirildiğinde, başkalarının kaynaklarını kullanarak girişimcilik eylemleri yürüten ve küresel düzeyde başarılar kazanan yenilikçi adımların varlığı fark edilmektedir (Çelebi, 2021: 81).

2.2. Dijital Yetkinlikler ve Beceriler

Yetkinlik, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi (2006) tarafından, bir kişinin bilgilerini, yeteneklerini ve bireysel, sosyal ve/veya metodolojik yeteneklerini eğitim, iş, kariyer ve kişisel olan gelişim alanlarında kullanabilme kabiliyeti olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yetkinlik; bilgi ve becerilerin sorumluluk bilinciyle, bağımsız bir biçimde ve uygun davranışlarla kullanılabilme kapasitesidir (Ala-Mutka, 2011: 27; Selimi ve Üseini; 2019: 205).

Ferrari (2012), 15 çeşitli dijital yetkinlik modelini değerlendirerek geniş içerikli bir dijital yetkinlik tanımı yapmıştır. Ferrari'ye göre dijital yetkinlik; iş yapma, boş zamanı değerlendirme, katılım gösterme, sosyalleşme, tüketme gibi aktiviteleri yerine getirirken, görevleri tamamlama, problemleri çözme, bilgiyi yönetme, işbirliği yapma, içerik üretme ve bilgiyi etkin, verimli, uygun, eleştirel, yaratıcı, bağımsız, esnek, etik ve yansıtıcı bir şekilde kullanma süreçlerinde bilgi iletişim teknolojileri ve dijital medya kullanımı sırasında gereken tüm bilgi, beceri, tutum, yetenek, strateji ve farkındalığı içermektedir. Bu detaylı tanım, farklı tanımların karşılaştırılması ve entegrasyonu sonucunda oluşmuştur. Tanım; öğrenme alanları, araçlar, yetkinlik ve beceri alanları, modlar ve amaçlar gibi çeşitli bileşenlere ayrılabilir (Aksu ve Sürgevil, 2019: 56).

Alanyazında dijital yetkinlikler ve beceriler olarak pek çok perspektif bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda dijital yetkinlikler ve dijital beceriler birbirlerinin tamamlayıcısı olan ayrı ifadeler olarak ele alınırken bazı kaynaklarda beraber olarak ele alınmaktadır. Bazı kaynaklarda ise hiçbir bir ayırım gözetilmeksizin birbirlerinin yerine kullanılan ifadeler olarak ele alınmaktadır. Ayrıca “Dijital okuryazarlık” kavramının da dijital yetkinlik ya da dijital beceri ile aynı anlamda kullanıldığı kaynaklar vardır. Bu konuda literatürde ortak bir payda mevcut değildir (Aksu ve Sürgevil, 2019: 56-59; Bozkurt vd., 2021: 47; Çiftçi vd., 2021: 722-723; Türel vd., 2023: 1). Ayrıca bu ifadelerin kullanıldıkları anlam, çalışmanın araştırma konusuna göre farklılaşabilmektedir, bu bağlamda araştırma konusunu kavramak oldukça önemlidir.

Bu çalışmada; alanyazına daha fazla perspektif koyabilmek adına ve daha detaylı bulgulara ulaşabilmek adına yapılan analiz sayısı yüksek tutularak analizlere geniş yer verilmek istenmiştir. Analiz sayısının yüksek tutulması sebebiyle; çalışmada bir karmaşıklık olmaması adına (yapılan analizlerin daha doğru saptanması ve veri sonuçlarının daha anlaşılır olması) dijital yetkinlikler ve beceriler birbirlerinin tamamlayıcısı olan ifadeler olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

Dijital yetkinlikler, bir bireyin dijital ortamda etkin olduğu alanları ve dijital konularda sahip oldukları yetkinlikleri gösterirken dijital beceriler ise bu yetkinliklere sahip olmak için gereken, yetkinlikleri destekleyici ve geliştirilebilir olan temel özelliklerdeki kabiliyetleri ifade etmektedir (Selimi ve Üseini; 2019: 205).

2.2.1. Dijital Yetkinlikler

Dijital yeteneklerin artan önemi, hızla ilerleyen teknolojik gelişmelerin bir sonucudur. İş sektöründe ve günlük yaşamda dijital yetenekler önemli bir yere sahiptir. Ancak, dijital yeteneklerin kesin tanımının ve bunların nasıl ölçülebileceğinin belirlenmesi her zaman basit bir durum olmamıştır. Bu noktada DigComp projesi yayınlanmıştır. DigComp projesi dijital yeteneklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi için bir çerçeve olarak hizmet vermektedir. DigComp, Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilmiş ve Avrupa'nın dijital yetenek gereksinimlerini bilinçli ve güvenli şekilde karşılamak üzere tasarlanmış olan bir çerçevedir. Bu çerçeve, dijital yeteneklerin öğretimi ve değerlendirmesi için Avrupa'da bir standart belirlemektedir. Ayrıca, dijital yeteneklerin iş organizasyonları ve kişisel kullanıcılar için neden kritik olduğunu vurgulamaktadır (Eken, 2021: 825).

Digcomp 2.0 Yeterlilik Alanları ve Yeterlikler çerçevesi Tablo 1'de gösterilmektedir (Eken, 2021: 825).

Tablo 1: Dijital Yetkinliğin Çerçevesi: Digcomp 2.0 Yeterlilik Alanları ve Yeterlilikler

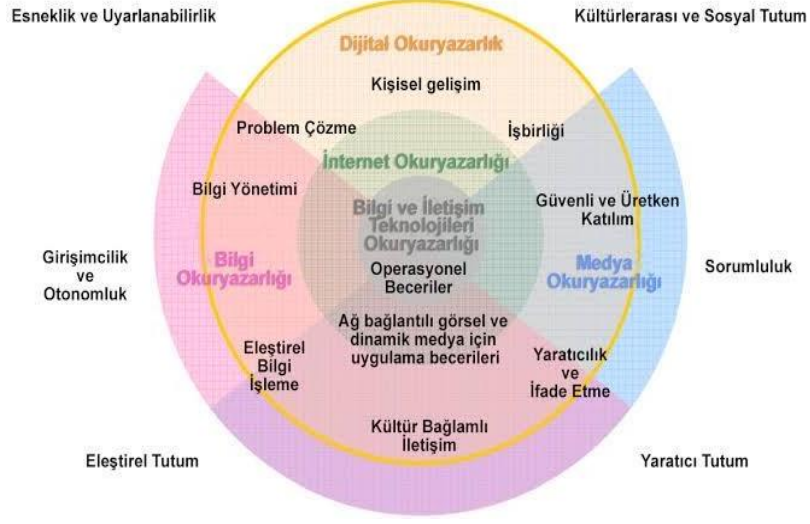
Bilgi ve Veri Okuryazarlığı	İletişim ve İşbirliği	Dijital İçerik Oluşturma	Güvenlik	Problem Çözme
<ul style="list-style-type: none"> Verilerin taranması, araştırılıp filtrelemesi Verileri değerlendirme Verilerin yönetimi. 	<ul style="list-style-type: none"> Dijital teknolojilerle etkileşim sağlama Bilgi paylaşımı yapma Dijital teknolojiler üzerinden vatandaşlık faaliyetlerini gerçekleştirme İşbirliği geliştirme İnternet ahlakı Dijital kimlik yönetimi. 	<ul style="list-style-type: none"> Dijital içerik geliştirme Dijital olan içeriğin Entegrasyonu ve detaylandırma Telif hakları ve lisanslar Programlama. 	<ul style="list-style-type: none"> Araçların güvenliği Kişisel bilgilerin ve gizliliğin korunması Sağlığın ve iyiliğin korunması Çevrenin Korunması 	<ul style="list-style-type: none"> Teknik sorunları çözme İhtiyaçların ve teknolojik olan yanıtların tanımlanması Dijital olan teknolojileri yaratıcı biçimde kullanma Dijital yetkinlik ihtiyaçlarını belirleme.

Kaynak: Eken, M. (2021). Literatür ve Sahanın Kesişiminde Dijital Göçmenler İçin Dijital Yetkinlikler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 813-846. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.969495>.

Tablo 1'de belirtilen dijital yeterlilik çerçevesi, 5 ayrı ana dijital yeterlilik alanı ve 21 yeterliliği içermektedir. Dijital yeterlilik farklı ifadeleri olmasına rağmen en yalın şekliyle; bilgi, bilişim, eğitim ve iletişim noktasındaki teknolojilerden yaşam içerisinde "nasıl"

faaydalanılabileceğini ifade eden kavramdır. Dijital yeterlilik olgusunun dijital becerileri de kapsayan en geniş haritası aşağıda Şekil 1’de verilmiştir (Bozkurt vd., 2021: 47).

Şekil 1: Değişen ve Birleşen Noktalarıyla Dijital Yeterlilik Kavramının Kombinasyon Haritası

Kaynak: KIRSTI ALA-MUTKA, Mapping Digital Competence: Towards a Conceptual Understanding, Sevilla: Institute for Prospective Technological Studies, Spain, 2011, s.44.

Bu çalışmada dijital yeterlilikler ele alınırken çalışmanın daha kapsayıcı olması açısından Digcomp’un dijital yeterlilik çerçevesi ile literatürde mevcut olan farklı kaynaklardaki dijital yeterlilikler beraber ele alınmıştır. Ayrıca çoğu çalışmada ortak olan kavramlara öncelikli yer verilmiştir. Aşağıda Tablo 2’de dijital yetkinlikler ifade edilmiştir.

Tablo 2: Dijital Yetkinlikler

<p>Dijital Okuryazarlık: Dijital olan ortamlarda bilgiyi elde edebilme kavrama, değerlendirme ve sunma ustalığıdır. Sahip olunması gereken yetkinlikler noktasında öncüdür.</p>	<p>Dijital Güvenlik: Kullanılan kanalların güvenlik takibini sağlama, mail, dosya, profil şifreleme vb. alanlarda ve gizlilik noktasındaki alanlara hâkim olma.</p>
<p>Dijital İletişim ve Takım Çalışması: Zaman ve mekân esnekliği ile takım çalışmasını sağlayabilme. Yurt dışı için dil sorunlarını aşabilme. Her an ulaşım sağlayabilme.</p>	<p>Dijital Problem Çözme: Teknolojik ilerlemeler noktasında bilgi sahibi olarak dijital veya teknik bir problemin çözümü için doğru olan yöntemi seçip uygulayabilme.</p>
<p>Büyük Veri Kullanımı: Karar alırken veri temelli bir şekilde karar alabilme. Analiz yapma ve rapor oluşturma.</p>	<p>Dijital Kimlik: Dijital dünyadaki kimliğimiz ve vasfımızdır. En bireysel yetkinlik.</p>
<p>Yapay Zekâlardan Yararlanma: Avatar oluşturabilme, metaverse kullanımı, robotlar ve Chat botlarla beraber işbirliği sağlama. Yapay zekâ teknolojisi ile araç-gereç tasarlayabilme.</p>	<p>Dijital Koruma ve Haklar: Bireysel olan yasal haklar üzerinde ilgili bilgiye sahip olarak kendi haklarını korumak ve başkalarının haklarına karşı anlayışlı olma.</p>
<p>Öz Değişime Yatkınlık: Bireyin kendine ait olan rolü noktasında köklü değişimlere kapalı olmayarak açık olması durumu. Dijitalleşmeye uyum sağlamada çabalayıcı olma.</p>	<p>Sanal Liderlik: İş görenleri sürekli kontrol etmekten ziyade çalışanları motive edebilme. Teknik kanallar ve dijital ortamlar ile olsa da kişisel bağ kurup liderlik edebilme.</p>
<p>Dijital İçerik Yaratma: Programlama dillerine, dijital ortamda şekillendirme ve biçimlendirmeye hâkim olmak önemlidir.</p>	<p>Dijital Duygusal Zekâ: Çevrimiçi olan ortamlarda empati yapabilme, dijital ortamdaki kişilerle düzgün ilişkiler sağlayabilme.</p>

Kaynak: Aksu, S. G. ve Sürgevil, O. (2019). Dijital Çağın Yetkinlikleri: Alışanlar, İnsan Kaynakları Uzmanları ve Yöneticiler Çerçevesinden Bakış. *Dijital Çağda İşletme Dergisi*, 2(2), 54-68.

2.2.2. Dijital Beceriler

Alan yazında, 21. yüzyıl becerileri üzerine yapılan pek çok araştırmaya rastlanmaktadır. Bu beceriler, bireylerin daha yüksek kalitede, nitelikli ve etkin olmalarını sağlamak için gerekli olan ve sürekli olarak geliştirilmeleri gereken becerilerdir. 21. yüzyıl becerilerine dair tanımlar çoğunlukla öğrencilerin bilgiyi nasıl kullanabileceklerini ve nasıl yenilikçi bir şekilde uygulayabileceklerini belirtmektedir. Bu tanımlar; yenilikçi ve yaratıcı düşünme, teknoloji kullanımı ve sorun çözme gibi becerileri kapsamaktadır (Abbak ve Gelişli, 2023: 37).

Türel vd. (2023: 25) 21. yüzyıl beceri perspektiflerinin belirlenmesine yönelik bir sistematik literatür taraması yapmıştır.

Literatür taraması sonucunda, araştırma için uygun görülen ve 35 farklı çerçeve içeren çalışma, tematik analiz yöntemiyle ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Yapılan analizler sonucu, çerçevelerde mevcut becerilerin büyük oranda örtüştüğü; fakat aynı becerileri tanımlamak için farklı terimler, gruplar ve kategorilerin kullanıldığı gözlemlenmiş Türel vd. bu durumun, kafa karışıklığına ve belirsizliklere neden olabileceğini ifade etmişlerdir.

Bazı yaklaşımlarda BİT yetenekleri kritik düşünme ve sorun çözme gibi yeteneklerle birlikte ele alınarak, diğer yeteneklerle entegre edilmiş bir şekilde kapsamlı bir metodolojiyle incelenmiştir. Van Laar ve arkadaşları (2020) BİT ve diğer 21. yy. becerilerinin; iletişim ve paylaşım, işbirliği, içerik üretimi ve bilgi, etik ve sorumluluk, değerlendirme ve sorun çözme, bilgi yönetimi ve teknik işlemler gibi becerilerle örtüştüğünü belirtmişlerdir (Türel vd., 2023: 5).

2018 yılında Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayımlanan mesleklerin geleceğine dair rapora göre, beklendiği üzere meslek grupları ve bireylerden beklenen beceriler değişmektedir ve yeni meslek alanları ortaya çıkmaktadır. Rapora göre, gelecek yıllarda iş dünyasında gerekli olan becerilerin %35'i değişiklik gösterecektir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı ve sürekli evrim, 2020 yılından sonra toplumun beklentileri doğrultusunda iş dünyasında en çok talep edilen temel becerileri sıralamıştır. Bu beceriler; Eleştirel düşünme, yaratıcılık, sorun çözme, ikna ve müzakere yetenekleri, bilişsel olan esneklik, duygusal zekâ ve karar verme becerisidir (Kestel, 2022: 5).

1980'lerden bu yana, düşünme noktasındaki becerileri ve türlerinin çeşitli sınıflandırmaları yapıldığı bilinmektedir. Bu sınıflamalarla ilgili olarak, konuya ilişkin düşünürler, genelde dört temel beceri üzerinde anlaşmaya varmışlardır. Bu dört temel beceri; Amerika Birleşik Devletleri Program Geliştirme ve Denetleme Kurumu araştırmacıları tarafından da ifade edilen sorun çözme, karar verme, yaratıcı düşünce ve eleştirel düşünme becerileridir (Kestel, 2022: 21).

Dünya Ekonomik Forumu, OECD Öğretmenlik Mesleği Uluslararası Zirvesi, PISA ve TIMSS gibi araştırmaların sonuçları ve yakın zamanda yapılan birçok çalışma, gelecekteki bireylerin sahip olması gerekli olan temel becerileri problem çözme, karar verme, yaratıcılık ve eleştirel düşünme şeklinde ifade etmiştir (Kestel, 2022: 5; Çiftçi vd., 2021: 722-723).

Literatürde 21. yüzyıl becerilerini tanımlayıp eğitim ortamlarına entegre etmeye yönelik geniş bir araştırma yelpazesi mevcuttur. Bu

alanda öne sürülen çeşitli teorik yapılar, farklı becerileri birleştirerek açıklamaktadır. Bununla birlikte, 21. yüzyıl becerilerini sınıflandıran ve açıklayan teorik yapıların karşılaştırılmış olduğu sistematik incelemeler, bu beceriler arasındaki ilişkilerin ve farklılıkların göz önünde bulundurulmasıyla yeniden sınıflandırılmasını ve daha da önemlisi, açık ve net bir şekilde tanımlanmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Türel vd., 2023: 5).

Alan yazında çoğu çalışmada ortak olan ve en çok öne çıkan beceriler bu çalışmada “dijital beceriler” kapsamında ele alınmıştır. Dijital beceriler kapsamında sıkça adı geçen problem çözme becerisi ise bu çalışmada “digcomp dijital yetkinlikler” kapsamında açıklandığı için dijital beceriler kapsamında ekstra olarak açıklanmamıştır.

Aşağıda Tablo 3’de dijital becerilere yer verilmiştir.

Tablo 3: Dijital Beceriler

Yaratıcılık: Dijital manada derin bir strateji ve analiz için hayal gücü ve özgün yaratıcılık önemlidir.	Teknoloji Kullanımı: Bireyin teknoloji, medya ve tüm dijital alanları doğru ve etkin kullanması durumudur.
Analitik Zekâ: Problem çözmeye yatkın olma durumudur.	Duygusal Zeka Empati kurma, müşteri gereksinimlerini önemseyip gereksinimlere uygun çözümler sağlamak için çabalamaktadırlar.
Multidisipliner Çalışma: Bir konu üzerinde çalışırken birden fazla alandan faydalanmayı gerektirerek geniş perspektif oluşturmayı sağlamaktadır.	Eleştirel Düşünme: Farklı çözümlerin ve sonuçların güçlü ve zayıf olan noktalarını kavrayabilme, sebep-sonuç bağıntısı kurabilme, öz eleştiride bulunabilme ve farklı çözüm yolları geliştirebilmedir.
Aktif Öğrenme: Bilgiyi daha iyi kavrayabilmek adına uygulamalı olan bir öğrenme şeklidir.	Özgünlük: Dijitalleşme de yaratıcılığın önem kazanabilmesi için ve fark yaratmak için önemli bir husustur.

Kaynak: Aksu Sürgevil, 2019. s. 56’dan esinlenerek yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3. Start-Up Kavramı

Blumenthal’a göre start-up; çözüm noktası belli olmayan ve başarı sağlama noktasında garanti sağlayamayan bir problemi aşma amacı için uğraşan işletmedir. Homejoy’un CEO’su ile kurucu paydaşı ise start-up kavramını; “mükemmel bir gelişme sözü ve hızlı bir şekilde etki oluşturma” olarak tanımlamaktadır (Çakır, 2021: 21). Steve Blank (2010) Start-up kavramını yinelenebilir olan ve ölçeklenebilir olan bir çalışma şekli aramak nedeniyle düzenlenmiş bir sistem şeklinde ifade etmiştir. Start-up’ın birçok farklı ifade edilen tanımı ele alındığında da genel

olarak Start-up'ların gelişme ve ilerleme merkezli olma, inovasyoncu olma, ölçeklenebilme, büyük olan kitlelere ivedi olarak erişebilme, teknoloji merkezli olma, devamlı üretebilme ve alışılmış olanın dışında olarak özgün bir kimlikte olma gibi hususları dizmek mümkündür (Çakır, 2021: 21).

Start-up'ların özellikleri; tekrarlanabilen ve ölçeklenebilen bir iş yapısı, yenilikçi hizmetler ve ürünler, yatırım noktası ve büyüme potansiyeli, belirsizlik ve risk, geçici yapılanma, esneklik ve hız olarak ifade edilmektedir (Ulaştırın, 2023: 129). Start-up projelerinin evreleri; keşif, doğrulama, verimlilik, büyüme, maksimum getiri ve yenilik noktasındaki çalışmalardan oluşmaktadır (Çakır, 2021: 22).

Start-up ve girişimcilik arasındaki bazı temel farklar aşağıda Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Geleneksel Girişimcilik ile Start-up Girişimciliğinin Karşılaştırılması

Geleneksel Olan Girişimcilik	Star-Up Girişimciliği
Risk mevcut	Belirsizlik mevcut
Uygulama	Arayış söz konusu (Keşif)
Verimli olma	Yıkıcı olma
Kalıcılık mevcut (Kuşaklar arası)	Geçicilik mevcut
Karlılık ve Satış Odaklı	Büyüme Odaklı
Rekabetçi	Paylaşım ekonomisi
Var olan işleri sürdürme ve iyileştirme	Yeni işler geliştirme (Ar-Ge)

Kaynak: *Yeditepe Üniversitesi, 7 maddede girişimcilik ve start-up farkı*, <https://yeditepe.edu.tr/tr/7-maddede-girisimcilik-ve-startup-farki>.

Start-up ve girişimcilik arasındaki bazı temel farklar şunlardır (Aronsson, 2004: 289; Topaloğlu, 2022; Ulaştırın, 2023: 133):

- Start-up'lar var olan bir pazara giriş yapıp iş ilerletmek yerine yeni olan iş düşünceleri ile var olan pazarları dağıtarak piyasayı bozmayı ve sarsmayı istemektedirler. Elde ettikleri gelirleri ivedi olarak yükseltmeyi hedeflemektedirler. Küçük örgütler ise bu noktada çoğunlukla hedeflerini pazarda, uzun dönemli şekilde ve stabil bir ilerleme şeklinde belirlemektedir (Çakır, 2021: 22).
- Start-up'lar, yeni bir iş fikrini hayata geçirme sürecini ifade etmektedir ve büyüme odaklıdır. Girişimler ise mevcut iş fikirlerini geliştirerek kâr elde etmeyi hedeflemektedir.
- Her bir start-up bir girişimi ifade etse de, her bir girişim bir start-up'ı ifade etmemektedir.

Start-up'ların başarısını belirleyen unsurları anlamaya yardımcı olan üç temel içerik vardır. Bunlar; girişimcilik etmenleri, çevresel etmenler ve stratejik olan etmenlerdir. Bu etmenler her sektör için genel olarak geçerli olup, özellikle start-up'ların büyüme evreleri konusunda özel çıktılardan elde edilmektedir (Ulaştırın, 2023: 154).

Girişimlerin başarı noktasına ulaşabilmesi için start-up'ların mevcut durumlarını bilmeleri ve ilerideki konumlarını ön görebilmeleri önemlidir. Start-up projelerine yönelen girişimcilerin, finans kaynaklarına ulaşım problemi yaşamamak için ilgili ülkenin destek sağlayan teşvik politikalarından haberdar olmaları gerekmektedir. Ayrıca, start-up ifadesine ilişkin olan bir başarı sağlamak için girişimcilerin özverili bir araştırmacı şeklinde doğru ve uygun olan finansal destek kanalları ile kendilerine danışmanlık yapacak yatırımcıları bulmaları önemlidir (Kalfaoğlu ve Bedük, 2018: 38).

Dünya üzerinde başarılı olan start-up'lardan bazıları; Xiaomi, Paraşüt, Onedio, Pinterest, Drophox ve Snapchat'tir (Tekin, 2021: 37).

GSER, 11 yıllık geçmişe sahip olan ve dünya genelinde öncü start-up ekosistemler, yeni trendler ve girişimcilerin karşı karşıya kaldığı zorluklar hakkında bilgiler sağlayan bir organizasyondur. GSER, 290 uluslararası ekosistemde yer alan 3,5 milyon start-up tarafından sağlanan verilerin detaylı bir şekilde araştırılmasına, analizine ve on yılı geçkin süren bağımsız araştırmalarına dayanmaktadır. Günümüze kadar, pek çok ülkeye gelişim önerisi sunmuştur. Ayrıca GSER, dönem dönem ekosistemleri belli alanlarda sırlamakta, ekosistemlerin yıllara göre değişimlerini izlemekte sonucunda ise analizler ve raporlar oluşturmaktadır. Küresel Start-Up Ekosistemi Raporu 2023 (GSER 2023) dünya genelindeki girişim ekosistemlerinin mevcut durumu hakkında ayrıntılı bir inceleme sunmaktadır. Start-up ekosisteminin dünya genelinde canlı kalmasını sağlayarak önemli bir konumda olan "Küresel Start-Up Ekosistemi" sıralamasındaki ilk 10 ekosistem aşağıda verilmiştir (Startup Genome, 2023a):

1. Silikon Vadisi Ekosistemi,
2. Londra Ekosistemi,
3. New York Ekosistemi,
4. Los Angeles Ekosistemi,
5. Tel Aviv Ekosistemi,
6. Boston Ekosistemi,

7. Pekin Ekosistemi,
8. Singapur Ekosistemi,
9. Şanghay Ekosistemi,
10. Seattle Ekosistemi.

Küresel Start-Up Ekosistemi Raporu 2023'deki "Güçlü Erken Aşama Ekosistemler" alanındaki listede İstanbul birinci sırada yer almaktadır. GSER 2022'ye göre erken aşama anlaşma sayısında %60 artış ve erken aşama anlaşma tutarında %35 artış ile 1. sırada yer alabilmiştir. Erken aşama finansmanı, başlangıç ve A Serisi anlaşmalarını kapsamaktadır. Tohum finansmanı, bir start-up'ın aldığı ilk girişim sermayesi finansman turu olup, iş modelini teyit etmek, ürün geliştirmek ve çalışan sayısını artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Erken aşama finansmanı, başarının önemli bir göstergesi olarak kabul edilir. Zira A Serisi finansmanı alan birçok şirket, asgari düzeyde işlevsel bir ürün geliştirip gelir sağlayarak veya ürünlerini piyasaya sürmeye hazır oldukları potansiyellerini göstermektedir (Startup Genome, 2023b).

Kurucular, start-up büyümesinin her seviyesinde çeşitli start-up fon sağlayıcılarından yardım almaktadır. Start-up fikri doğrulamanın ilk aşamasında kurucular ya önyükleme yaparlar ya da aile üyelerinden ve arkadaşlardan para alırlar. Burada iş geliştikçe, birçok fon sağlayıcı ve yatırımcı devreye girmektedir. Dış yatırımcıların girişi; tohum yatırımcılar ile başlamaktadır. Dolayısıyla, fikirlere yatırım yapmak için önceki başarılar değerlendirilmektedir. Bu açıdan girişime yatırım yapan ve gelecekteki ilerlemeyi inceleyen yatırımcılar oldukça önemlidir (Çakır, 2021: 23).

Dünya'da kullanılan bazı start-up yatırımcı türleri; arkadaşlar ve aile, satış öncesi finansman, kişisel finansman, katılım bankaları, risk sermayesi şirketleri, kitle fonlaması, banka kredileri, hükümet teşvikleri, kurumsal yatırımcılar, özel sermaye fonları, aile ofisleri, girişimci bursları, melek yatırımcılar, melek grupları, teknoparklar, kuluçka merkezleri ve hızlandırıcılardır (Ertuğrul ve Altundal, 2018: 31).

2.4. Dijital Eğitim

Öğrenme, bir bireyin çevresiyle etkileşime girerek davranışlarında sürekli değişiklikler meydana getirmesi sürecidir. Öğrenmenin kalitesi, öğrencinin hangi yöntemleri tercih ettiği ve hangi materyallerin öğrenme sürecini desteklediği ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda eğitim türleri önemlidir (Altıntop, 2023: 190).

Dijital öğrenme; online olan uzaktan öğrenimin kapsamını oluşturarak ilerleyen teknoloji ile beraber yenilenen gereksinimleri sağlamak amacıyla kullanılan bir öğrenme yaklaşımını bütünsel olarak tanımlamaktadır. Dijital öğrenme kavramı; bazı kaynaklarda online olan uzaktan öğrenme ifadesi yerine de kullanılabilir.

Dijital eğitim türlerinden bazıları; uzaktan eğitim, çevrimiçi eğitim (online eğitim), karışık (hibrit) eğitim, mobil eğitim, oyun tabanlı eğitim ve metaverse ile eğitimidir. Dijital eğitimin bileşenleri ise mobil öğrenme (m-öğrenme), ulaşılabilir öğrenme (u-öğrenme) ve elektronik öğrenme (e-öğrenme)'dir (Bozkurt, 2021: 44). Bu bağlamda yoğunlaşılması gereken kısım, dijital eğitimin bileşenlerinin birleşerek ilerlemesi ve yeni teknolojilerin gelişimiyle beraber bu kalıba yeni unsurların eklenebilme ihtimalinin olmasıdır (Bozkurt, 2021: 45).

3. DİJİTAL GİRİŞİMCİLİĞİN YETKİNLİK ve BECERİLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA: START-UP OKULU ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Levent Eraslan, Sosyal Medya ve Dijital Güvenlik Eğitim Araştırma Merkezi (SODİMER)'ni 2020 senesinde kurmuştur. Derneğin kurulma amacı; dünya üzerinde hayatın her alanında var olan dijital ilerlemelerin bilincinde olarak bu ilerlemeleri dijital güvenlik perspektifinde takip etmek, bilimsel olan araştırmalar ve yayınlar ile çalışmalara destek oluşturmak ve toplum üzerinde bilinçlenme sağlayabilmektedir. Türkiye'de alanında oluşturulan ilk dernektir. Günümüzde var olan dijital değişim ve dönüşüm durumu; kişisel, sosyal, politik ve akademik pek çok alanı önemli bir düzeyde etkilemektedir. Bu noktada sosyal ve bilimsel nitelikte olan araştırmaları ve çalışmaları sürdüren ilk dernek olma niteliği taşımaktadır. SODİMER, toplum bilinçlenmesi amacıyla, isminin açılımında da var olan bazı kavramlar ile ilişkili olan eğitimler vermektedir. SODİMER araştırma alanları; sosyal medya, dijital güvenlik, dijital eğitim, dijital oyunlar, dijital paralar ve metaverse'tür. SODİMER bu alanlarda bilgilendirmeler ve çalışmalar sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur (SODİMER, 2022).

DOF, 2006 senesinde Bakıt Baydaliev'in CEO ve Mustafa Mertcan'ın başkanlık ettiği bir ekip tarafından kurulmuştur. Şirket sürükleyici olan VR ve AR teknolojileri kullanarak hareket halindeki simülasyonları ve interaktif VR oyunları üretme hedefi ile faaliyetlerine başlamıştır. DOF ROBOTICS, projenin tasarım aşamasından bakım ve eğitim süreçlerine kadar geniş bir hizmet yelpazesi sunmaktadır (DOF ROBOTICS, 2023).

SODİMER ve DOF ROBOTICS Türkiye’de ilk Start-Up Okulu’nu kurmuştur ve dijital girişimcilik noktasında eğitimler vermiştir. Eğitimde üzerinde durulan konuların bazıları aşağıda verilmiştir.

Bu eğitim SODİMER VE Türkiye Metaverse Platformu Başkanı: Prof. Dr. Levent Erslan ile SODİMER Dijital Start-Up Okulu Koordinatörü Doç. Dr. Pınar Göktaş tarafından yürütülmüştür. Start-up Okulu’nda dersler,16 değerli eğitimcinin katılımıyla 17 Ekim 2022 ile 2 Ocak 2023 arasında gerçekleştirilmiştir. Eğitimin değerlendirilmesi ve analizleri 2023 yılı içerisinde yapılmıştır.

Start-Up Okulu ders çizelgesi aşağıda Resim 1’de yer almaktadır

Resim 1: SODİMER ve DOF ROBOTICS START-UP Okulu Ders Çizelgesi

DERS ADI	EĞİTMEN	TARİH
Acılış Dersleri	Prof. Dr. Levent Erslan Mustafa Mertcan Sektör Öncüsü	17 Ekim 2022 21:00
Girişimcilik Anatomisi	Mustafa Mertcan	17-19 Ekim 2022 21:00
Start-Up Felsefesi ve Etik Kuralları	Doç.Dr. Pınar Göktaş	24 Ekim 2022 21:00
Start Up ve Fikri Mülkiyet Hukuku	Doç.Dr. Salih Polater	26-31 Ekim 2022 21:00
Markalaşma ve Reklam	Mert Yarbil	2-7 Kasım 2022 21:00
Yatırım alma ve Exit Süreçleri	Dr. Orhan Mutlu Topal	9 Kasım 2022 21:00
Deneyim Paylaşımı		14 Kasım 2022 21:00
Start-Up Girişimlerde Blockchain ve Akıllı Sözleşmeler	Büyümin Emec	16 Kasım 2022 21:00

DERS ADI	EĞİTMEN	TARİH
Yurt Dışına Açılma ve Şirket Kurma	Enver Kannur	21 Kasım 2022 21:00
Bir Start-Up Nasıl Başarısız Olur?	Eser Memişoğlu Emre Kutlu	23-28 Kasım 2022 21:00
Proje Oluşturma ve Sunum Teknikleri	Serhan Ok	30 Kasım - 5 Aralık 2022 21:00
Üç Boyutlu Düşünme ve Yaratıcılık	Cihan Karataş	7-12-14-19 Aralık 2022 21:00
Dijital İnsan Kaynakları Yönetimi	Doç.Dr. Pelin Vardarlier	21 Aralık 2022 21:00
Dijital Dönüşüm ve Girişimcilik Ekosistemi	Cumhurbaşkanı Dijital Dönüşüm Ofisi Halil İbrahim Özer	26 Aralık 2022 21:00
Bütçe ve Finansal Yönetim	Hakkı Sayan Göktürk Yetim	28 Aralık 2022 2 Ocak 2023 21:00

Kaynak: Sodimer, SODİMER ve DOF ROBOTICS Start-Up Okulu Ders Çizelgesi, <https://sodimer.org/duyurular>, 2022.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel problemi, dijital girişimciliğin gerektirdiği yetkinlik ve becerilerin yeterince geliştirilmemesidir. Çalışmanın amacı; SODİMER ve DOF ROBOTICS Start-Up Okulu Eğitimi katılımcılarına görüşme soruları yönelterek dijital girişimciliğin yetkinlik ve becerilerinin geliştirilmesi için start-up eğitimlerinin gerekliliklerini vurgulamak, start-up okulu eğitimlerinin yetkinlik ve beceriler üzerindeki etkilerini incelemek ve bu eğitimlerin geliştirilmesi için gerekli olan unsurlara dikkat çekerek literatüre faydalı bulgular ortaya koymaktır. Çalışmadan elde edilen bulguların dijital girişimciliğin yetkinlik ve becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada SODİMER ve DOF ROBOTICS Start-Up Okulu Eğitiminin Değerlendirilmesi için beş adet nitel soru belirlenip bu soruların yanıtları incelenmiştir.

3.2. Yöntem

Start-up okulu eğitiminin değerlendirilmesi konusuna ilişkin olarak çalışmanın modeli; olgu bilimsel desene bağlı şekilde oluşturulmuştur. Diğer bir ifadeyle; fenomenolojik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma metodlarından biri olan görüşme yöntemi kullanılarak (görüşme formları aracılığıyla) 25 kişi ile Google Forms üzerinden yazılı görüşmeler yapılmış ve bu şekilde girdiler sağlanmıştır. Çalışmadan sağlanan bilgiler içerik analizi tekniği kullanılarak MAXQDA programıyla analiz edilmiştir.

Fenomonolojik çalışmalar, bireylerin evrendeki olguları tecrübelemesi, kavramsallaştırması, öğrenmesi ve kavraması gibi durumların varlığı ile oluşmaktadır. İlgili durumları detaylıca araştırmayı hedefleyen inceleme deseni “fenomonolojik yöntem” dir (Limberg, 2008: 613).

3.3. Çalışma Grubu (Örneklem)

Çalışmada SODİMER Ve DOF ROBOTICS Start-Up Okulu Eğitimi alan kişilerin bakış açıları ele alınmıştır. Katılımcılar; çeşitli bölümlerden ve üniversitelerden olan üniversite öğrencilerinden veya çalışanlardan oluşmaktadır. Araştırmanın evrenini Start-Up Okulunda eğitim alanlar oluşturmaktadır. Araştırma ekibinin saptanmasında hedefli örneklem tekniklerinden “ölçüt örnekleme” uygulanmış ve görüşmeler gönüllü olma durumu temelinde yapılmıştır. Çalışmaya yalnızca, Türkiye'nin ilk Start-Up Okulu olan SODİMER ve DOF ROBOTICS Start-Up Okulu Eğitimi alan kişiler gönüllülük ilkesine bağlı şekilde dâhil edilmiştir. Çalışma; 15 Kadın, 10 erkek ile yapılmıştır. Çalışma grubundakilerin eğitim durumu 17 lisans, 5 yüksek lisans, 3 doktora mezunu olan 12' si çalışan 11' i öğrenci ve 2'si hem öğrenci hem çalışan olan toplamda 25 kişiye yapılarak ve bir sonuca varılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya, dâhil olacak kişilerin saptanmasında en yüksek türürlüğü oluşturmak için katılımcı çeşitliliğine dikkat edilmiştir. Araştırma grubunun genel nitelikleri Tablo 5'de verilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcı gruplarına göre farklılık oluşmadığı için; yani katılımcıların eğitim durumuna ilişkin, öğrenci veya çalışan olup olmamasına ilişkin bir fark oluşmadığı için katılımcılar arasında herhangi bir ayırım yapılmamış ve start-up okulu katılımcılarının görüşleri toplu bir halde ele alınmıştır.

Tablo 5: Start-Up Okulu Katılımcıların; Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve Mesleklerine İlişkin Tablo

	Değişkenler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	15	60,00
	Erkek	10	40,00
	Toplam	25	100,00
Eğitim Düzeyi	Lisans	17	68,00
	Yüksek lisans	5	20,00
	Doktora	3	12,00
	Toplam	25	100,00
Meslek	Öğrenci	12	48,00
	Çalışan	11	44,00
	Öğrenci ve Çalışan	2	8,00
	Toplam	25	100,00

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmadan sağlanan bilgiler içerik analizi tekniği uygulanarak MAXQDA programıyla analiz edilmiştir. Bu analiz ile; temalar, alt temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Verilere bağlı çizelgelerde, kod bilgilerine bağlı frekans bilgileri de mevcuttur. Bununla birlikte, tablolardaki verilen çıktıların daha net açıklanabilmesi için görüşmelerde öne çıkan bazı görüşlerin alıntılarına yer verilmiştir. Araştırmanın sınırlılığı ve kısıtlılığı bağlamında Start-Up Okulu katılımcılarıyla sınırlıdır. Veri doygunluğu sebebiyle 25 katılımcıdan görüş alınmıştır. Çalışmanın güvenilirlik ve geçerliliği bağlamında alanında uzman ve akademisyen görüşü alınarak doğrulanmıştır. Çalışmada akran değerlendirilmesi ve dış denetim yapılmıştır.

3.5. Bulgular

Çalışmadan sağlanan bilgiler içerik analizi tekniği uygulanarak MAXQDA programıyla analiz edilmiştir. Elde edilen tablolar ve grafikler “kodlu bölüm temelli” olarak oluşturulmuştur.

Kodlu bölüm temelli tablolar ve grafikler; kodlu bölümler içindeki ilgili kodların ne sıklıkta geçtiğini göstermektedir. Oluşturulan kodlara ait frekanslar, kodlu bölümler içindeki sıklığı göstermektedir. Diğer bir deyişle; ilgili kodun, kodlu bölümler içinde geçtiği sıklığı göstermektedir.

Bulgulara ilişkin oluşturulan “kodlu bölüm temelli” tablolarda ve grafiklerde; temalar, alt temalar, kodlar ve kodlara bağlı oluşturulan frekans (sıklık) bilgileri mevcuttur.

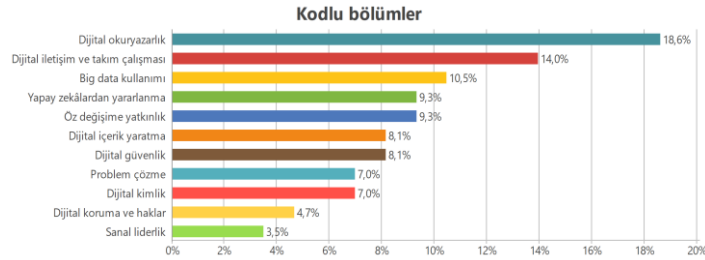
3.5.1. Start-Up Okulunda Eğitim Alan Katılımcıların Görüşleri

Dijital girişimciliğin yetkinliklerinin ve becerilerinin neleri kapsaması gerektiği noktasındaki Start-Up Okulunda eğitim alan katılımcıların görüşleri; “Start-Up Okulu Katılımcılarına Göre Sahip Olunması Gereken Dijital Yetkinlikler” ve “Start-Up Okulu Katılımcılarına Göre Sahip Olunması Gereken Dijital Beceriler” kapsamaları altında sunulmuştur. Dijital girişimciliğin yetkinlikleri ve becerileri sizin için neler olmalıdır? Sorusuna ilişkin görüşler:

Tablo 6: Start-Up Okulu Katılımcılarına Göre Sahip Olunması Gereken Dijital Yetkinliklere İlişkin Kodlu Bölüm Temelli Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Dijital okuryazarlık	16	18,60
Dijital iletişim ve takım çalışması	12	13,95
Büyük veri kullanımı	9	10,47
Yapay zekâlardan yararlanma	8	9,30
Öz değişime yatkınlık	8	9,30
Dijital içerik yaratma	7	8,14
Dijital güvenlik	7	8,14
Problem çözme	6	6,98
Dijital kimlik	6	6,98
Dijital koruma ve haklar	4	4,65
Sanal liderlik	3	3,49
TOPLAM	86	100,00

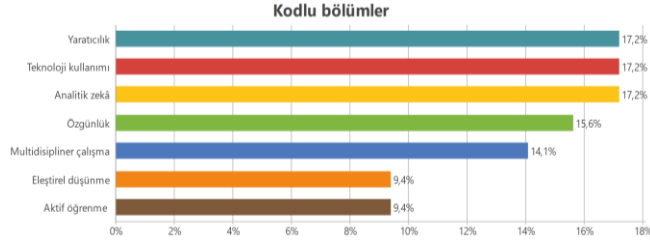
Grafik 1: Start-Up Okulu Katılımcılarına Göre Sahip Olunması Gereken Dijital Yetkinliklere İlişkin Kodlu Bölüm Temelli Grafik

Tablo 7: Start-Up Okulu Katılımcılarına Göre Sahip Olunması Gereken Dijital Becerilere İlişkin Kodlu Bölüm Temelli Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Yaratıcılık	11	17,19
Teknoloji kullanımı	11	17,19
Analitik zekâ	11	17,19
Özgünlük	10	15,63
Multidisipliner çalışma	9	14,06
Eleştirel düşünme	6	9,38
Aktif öğrenme	6	9,38
TOPLAM	64	100,00

Grafik 2: Start-Up Okulu Katılımcılarına Göre Sahip Olunması Gereken Dijital Becerilere İlişkin Kodlu Bölüm Temelli Grafik

Tablonun verileri tümel halde incelendiğinde kodlu bölümler arasından frekansı en yüksek kodlara ilişkin olarak bazı yorumlar yapılabilir. Tablolar incelendiğinde sahip olunması gereken en önemli yetkinlik “Dijital Okuryazarlık” iken; Sahip olunması gereken en önemli beceri ise “Yaratıcılık”tır. Görüşmede, “Dijital girişimciliğin yetkinlikleri ve becerileri sizin için neler olmalıdır?” Sorusuna ilişkin katılımcıların belirttiği cevapların bazıları aşağıdaki şekildedir.

K17: ‘Dijital girişimciliğin en önemli yetkinliğinin anlamak olduğunu düşünmekteyim. Dijital okuryazarlık, dijital kimlik oluşturma, teknolojiyi etkili ve verimli kullanabilme, dijital güvenliğin yüksek olduğu ortamlarda bulunma, dijital içerik yaratma bu konularda bilgi sahibi olduğumu ve bu yetkinliklerimi kullanarak kendime iş alanı yaratacağımı düşünmekteyim. Dijital beceriler noktasında Start-Up okulunda aldığım eğitimlerin oldukça katkısı olduğunu düşünmekteyim. Teknoloji kullanımını aktif olarak sürdürebilme, analitik zekâ kullanımı, yaratıcılık ve özgünlük konularında kendimi geliştirdiğimi özel hayatımda ve iş hayatımda öğrendiğim bilgileri uygulayarak başarılı olduğumu düşünüyorum.’

K22: ‘Dijital girişimcilikte öncelikle dijital okuryazarlık ve takım çalışmasına yatkınlık gibi yetkinliklerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Dijital becerilerden de özellikle yaratıcılık, multidisipliner çalışma ve eleştirel düşünme benim için daha öncelikli olarak sahip olunması gereken becerilerdendir.’

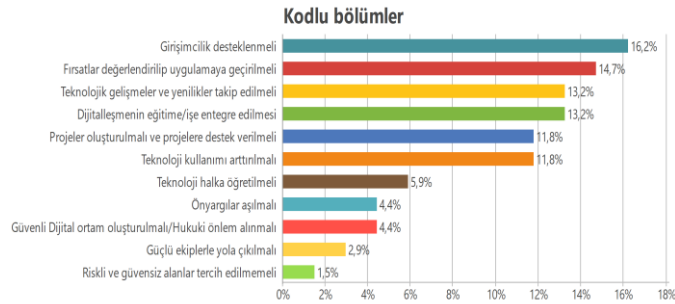
3.5.2. Dijital Girişimciliğin Etkileri Karşısında Neler Yapılması Gerektiğine İlişkin Görüşler

Size göre dijital girişimciliğin etkileri karşısında yapılması gerekenler nelerdir? Sorusuna ilişkin görüşler:

Tablo 8: Dijital Girişimciliğin Etkileri Karşısında Yapılması Gerekenlere İlişkin Start-Up Okulu Katılımcı Görüşlerinin Kodlu Bölüm Temelli Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Dijital girişimcilik desteklenmeli	11	16,18
Fırsatlar değerlendirilip uygulamaya geçirilmeli	10	14,71
Teknolojik gelişmeler ve yenilikler takip edilmeli	9	13,24
Dijitalleşmenin eğitime/işe entegre edilmesi	9	13,24
Projeler oluşturulmalı ve projelere destek verilmeli	8	11,76
Teknoloji kullanımı artırılmalı	8	11,76
Teknoloji halka öğretilmeli	4	5,88
Önyargılar aşılmalı	3	4,41
Güvenli dijital ortam oluşturulmalı/Hukuki önlem alınmalı	3	4,41
Güçlü ekiplerle yola çıkılmalı	2	2,94
Riskli ve güvensiz alanlar tercih edilmemeli	1	1,47
TOPLAM	68	100,00

Grafik 3. Dijital Girişimciliğin Etkileri Karşısında Yapılması Gerekenlere İlişkin Start-Up Okulu Katılımcı Görüşlerinin Kodlu Bölüm Temelli Grafiği

Dijital girişimciliğin etkilerine karşı yapılması gerekenler içerisinde frekansı en yüksek olan kod “Dijital Girişimciliğin Desteklenmesi” kodu olarak saptanmıştır. Görüşmede, “Size göre Dijital girişimciliğin etkileri karşısında yapılması gerekenler nelerdir?” Sorusuna ilişkin katılımcıların belirttiği cevapların bazıları aşağıdaki şekildedir.

K8: ‘Dijital girişimcilik her geçen gün daha da büyüyor metaverse gibi girişimler birçok girişimcilik fırsatını da getiriyor. Fırsatları araştırıp değerlendirmek bizim elimizde, pazarları iyi araştırıp eksiklikleri bulup ona göre hamle yapmalıyız. Hayatımızı kolaylaştıran girişimler çıktıkça dünya da sürekli değişecektir, örneğin yıllar önce kim bir telefonda üzerinden her şeyin yapılabileceğini tahmin edebilirdi? Bu açıdan dünyanın sürekli gelişmekte olduğunu söyleyebilirim.’

K13: ‘Dijital dünyadaki varlığını artırmaya çalışan tüm şirketler, insan hayatını bugüne kadar muhteşem şekilde kolaylaştırıyor. Dijital sistemler yapılan işi kolaylaştırırken aynı zamanda da yaygınlaşmasını sağlıyor. İş stratejilerine de bu teknolojiyi ekliyorlar. Bu sadece şirketleri etkilemekle kalmıyor. Örnek olarak bir ev hanımının da hayatını kolaylaştırmayı sağlıyor. Ayrıca, Hukuk alanında güvenlik önlemlerinin daha ileriye taşınması gerekeceğini düşünüyorum. Blockchain altyapısına entegrasyonun artması gerektiğini düşünüyorum.’

K24: ‘İnsanların teknolojiyle daha içli dışlı olmasını sağlamaya çalışmanın yani “teknoloji öğretimini”, bu noktada yapılması gereken en önemli şey olduğunu düşünüyorum.’

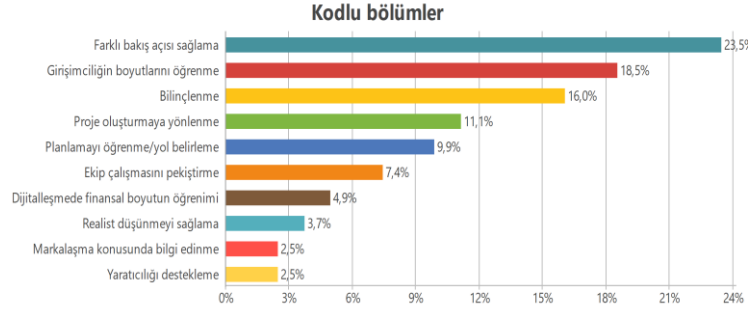
3.5.3. Start-Up Okulunda Alınan Eğitimin Etkilediği Yönlere İlişkin Görüşler

Bu konuda sorulan soruya ilişkin görüşler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Start-Up Okulunda Alınan Eğitimin Etkilediği Yönlere İlişkin Görüşlerin Kodlu Bölüm Temelli Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Farklı bakış açısı sağlama	19	23,46
Girişimciliğin boyutlarını öğrenme	15	18,52
Bilinçlenme	13	16,05
Proje oluşturmaya yönelme	9	11,11
Planlamayı öğrenme/yol belirleme	8	9,88
Ekip çalışmasını pekiştirme	6	7,41
Dijitalleşmede finansal boyutun öğrenimi	4	4,94
Realist düşünmeyi sağlama	3	3,70
Markalaşma konusunda bilgi edinme	2	2,47
Yaratıcılığı destekleme	2	2,47
TOPLAM	81	100,00

Grafik 4: Start-Up Okulunda Alınan Eğitimin Etkilediği Yönlere İlişkin Görüşlerin Kodlu Bölüm Temelli Grafiği

Start-up okulunda alınan eğitimin en çok etkilediği yönün “Farklı Bakış Açısı Sağlama” kodu olduğu yorumu yapılabilir. Görüşmede, “Start-Up okulunda almış olduğunuz eğitim sizi hangi yönlerden nasıl etkiledi?” sorusuna ilişkin katılımcıların belirttiği cevapların bazıları aşağıdaki şekildedir.

K23: ‘Beni daha yerel düşünmekten ziyade daha kapsamlı düşünmeye itti. Toplum alışkanlıklarının ciddi derecede etkili olduğunu öğrendim. Örnek olarak; bir ülkede kolayca uygulanabilen bir şeyin, başka bir ülkede toplumun kültürel yapısından kaynaklı ya da teknolojinin daha zayıf olmasından kaynaklı hemen uygulanamadığını çünkü henüz alt yapısının hazır olmadığını anladım. Alt yapının yeterli olmaması durumunda ilgili iş fikrinin ilerideki dönemlerde gerçekleştirilebileceğini gördüm.’

K10: ‘Hayatın birçok alanından ufku mu açtığını ve birçok insanla bağlantı kurmama imkân sağladığını söyleyebilirim. Özellikle “İşletme” mezunu bir birey olarak bu eğitimin Start-up fikrimi kurma noktasındaki yönlerimin ve girişimcilik noktasındaki yönlerimin açığa çıkmasını sağladığını ve bu yönde beni çok fazla etkilediğini söyleyebilirim.’

3.5.4. Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Yetkinlik Beceri ve Düşünceler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşler

Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Yetkinlik ve Beceriler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşlerden elde edilen bulgular; “Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Yetkinlikler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşler” ve “Dijital

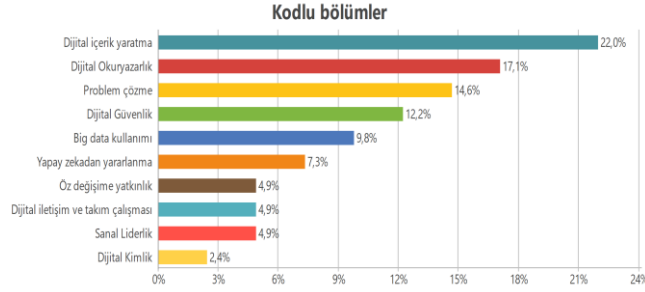
Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Beceriler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşler” olarak 2 kapsam altında sunulmuştur.

Dijital girişimciliğe ilişkin eğitim öncesi ve sonrası yetkinlikleriniz ve becerileriniz arasındaki farklar nelerdir? Sorusuna ilişkin görüşler:

Tablo 10: Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Yetkinlikler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşlerin Kodlu Bölüm Temelli Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Dijital içerik yaratma	9	21,95
Dijital Okuryazarlık	7	17,07
Problem çözme	6	14,63
Dijital Güvenlik	5	12,20
Büyük veri kullanımı	4	9,76
Yapay zekâdan yararlanma	3	7,32
Öz değişime yatkınlık	2	4,88
Dijital iletişim ve takım çalışması	2	4,88
Sanal Liderlik	2	4,88
Dijital Kimlik	1	2,44
TOPLAM	41	100,00

Grafik 5: Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Yetkinlikler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşlerin Kodlu Bölüm Temelli Grafiği

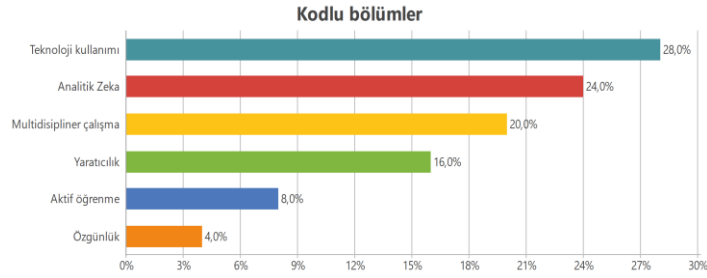

Tablo 11: Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Beceriler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşlerin Kodlu Bölüm Temelli Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Teknoloji kullanımı	7	28,00
Analitik Zekâ	6	24,00
Multidisipliner çalışma	5	20,00
Yaratıcılık	4	16,00

Aktif öğrenme	2	8,00
Özgünlük	1	4,00
TOPLAM	25	100,00

Grafik 6: Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Beceriler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşlerin Kodlu Bölüm Temelli Grafiği

Tablo 10'un verilerine tümel halde bakıldığında; Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Yetkinlikler Arasındaki Farklara Yönelik görüşlerde frekansı en yüksek olan yetkinlik "Dijital İçerik yaratma" olurken, Tabalo 11'e göre Dijital Girişimciliğe İlişkin Eğitim Öncesi ve Sonrası Beceriler Arasındaki Farklara Yönelik Görüşlerde frekansı en yüksek olan beceri ise "Teknoloji Kullanımı" becerisi olmuştur. Bu bulgulara göre start-up eğitimi ile en çok fark sağlayan yetkinlik olarak dijital içerik yaratma, beceri olarak teknoloji kullanımını geliştirme, yönünde fark olduğu yorumu yapılabilir. Görüşmede, "Dijital girişimciliğe ilişkin eğitim öncesi ve sonrası yetkinlikleriniz ve becerileriniz arasındaki farklar nelerdir?" Sorusuna ilişkin katılımcıların belirttiği cevapların bazıları aşağıdaki şekildedir.

K11: '*Dijital güvenlik konusunda bilgim yoktu. Girişimciliğin içeriğine dair geniş bir bilgiye de sahip değildim. Şimdi ise bu bahsettiğim konulara dair belirli bir bilgi birikimi oluştu. Teknoloji kullanımı becerim arttı.*'

K15: '*Özellikle derslerin düzenli bir program üzerinden ilerlemesi ve devam zorunluluğunun olması sebebi ile derse katılım sağlayarak ister istemez multidisipliner çalışma becerisi kazandım. Dijital İçerik yaratma noktasında bilgi edindim. Özellikle üç boyutlu düşünme eğitiminin "kutunun dışında düşünmek" anlamında büyük faydası olacağını tahmin ediyorum.*'

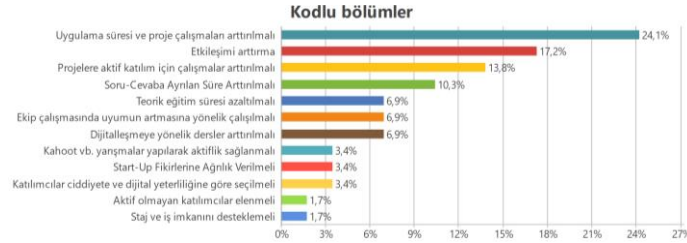
3.5.5. Start-Up Okulundaki Eğitimin Geliştirilmesine Yönelik Görüşler

Start-Up Okulu'nda almış olduğunuz eğitimin geliştirilmesine yönelik düşünceleriniz nelerdir? Sorusuna ilişkin görüşler:

Tablo 12: Start-Up Okulundaki Eğitimin Geliştirilmesine Yönelik Görüşlerin Kodlu Bölüm Temelli Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Uygulama süresi ve proje çalışmaları arttırılmalı	14	24,14
Etkileşimi artırma	10	17,24
Projelere aktif katılım için çalışmalar arttırılmalı	8	13,79
Soru-Cevaba Ayrılan Süre Arttırılmalı	6	10,34
Teorik eğitim süresi azaltılmalı	4	6,90
Ekip çalışmasında uyumun artmasına yönelik çalışılmalı	4	6,90
Dijitalleşmeye yönelik dersler arttırılmalı	4	6,90
Kahoot vb. yarışmalar yapılarak aktiflik sağlanmalı	2	3,45
Start-Up Fikirlerine Ağırlık Verilmeli	2	3,45
Katılımcılar ciddiyete ve dijital yeterliliğine göre seçilmeli	2	3,45
Aktif olmayan katılımcılar elenmeli	1	1,72
Staj ve iş imkânını desteklemeli	1	1,72
TOPLAM	58	100,00

Grafik 7: Start-Up Okulu Katılımcılarına Göre Sahip Olunması Gereken Dijital Yetkinliklere İlişkin Kodlu Bölüm Temelli Grafik

Tablo 12'ye göre, Start-up okulundaki eğitimin geliştirilmesine yönelik frekansı en yüksek kod "Uygulama süresi ve proje çalışmaları arttırılmalı" kodudur. Bu duruma ilişkin olarak; katılımcıların dijital alanlarla ilgili aldıkları eğitimlerde daha fazla uygulama eğitimlerini istedikleri söylemek mümkündür. Görüşmede, "Start-up okulunda almış olduğunuz eğitimin geliştirilmesine yönelik düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna ilişkin katılımcıların belirttiği cevapların bazıları aşağıdadır:

K20: 'Karşılıklı sohbeti daha fazla sağlamak ve soru-cevap şeklinde ilerlemeye daha fazla zaman ayırmak daha iyi olabilir. Ders içinde konu bitiminden sonra bir test veya etkinlik yapılması daha güzel

olabilir. Örneğin kahoot gibi bilgi yarışma sitelerini kullanarak dersten sonra dersle ilgili bir yarışma yapılabilir.'

K21: 'Proje uygulama noktasında daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.'

4. TARTIŞMA

Çalışmada; dijital girişimciliğin yetkinlik ve becerilerine yönelik olarak SODİMER VE DOF ROBOTICS Start-Up Okulu eğitim süreci katılımcılar gözünden değerlendirilmiştir ve bu değerlendirmelerin analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda birtakım bulgulara ulaşılmıştır.

Dijital olan yetkinlikleri yaşama pratik şekilde uygulayabilmek için dijital becerilere gerek duyulmaktadır. Çünkü dijital yetkinlikler ve beceriler birbirlerini tamamlayan ve bir bütünü oluşturan ifadelerdir. Ancak dijital beceri, dijital yetkinlik ve dijital okuryazarlık kavramlarının direkt olarak birbirlerinin yerine kullanıldığı kaynaklar da mevcuttur. Literatürde konuya ilişkin ortak bir payda mevcut değildir (Aksu ve Sürvegil, 2019: 56-59; Bozkurt vd., 2021: 47; Çiftçi vd., 2021: 722-723; Türel vd., 2023: 1). Bu çalışmada analiz sayısı fazla olduğu için karmaşıklık olmaması adına dijital yetkinlik ve beceri kavramları ayrı ayrı ele alınmıştır.

Start-up okulu katılımcılarına göre sahip olunması gereken dijital yetkinlikler ve becerilere ilişkin görüşler ifade edilmiştir. Katılımcılara göre sahip olunması gereken dijital yetkinliklerin tümü sırasıyla; dijital okuryazarlık, dijital iletişim ve takım çalışması, Büyük Veri, kullanımı, yapay zekâdan yararlanma, öz değişime yatkınlık, dijital içerik yaratma, dijital güvenlik, dijital kimlik, dijital koruma ve haklar ile sanal liderlik olarak belirtilmiştir. Katılımcılara göre sahip olunması gereken becerilerin tümü ise sırasıyla; yaratıcılık, teknoloji kullanımı, analitik zekâ özgünlük, multidisipliner çalışma eleştirel düşünme ve aktif öğrenme olarak belirtilmiştir.

Dijital yetkinliklere ilişkin alanyazındaki çalışmalara bakıldığında yapılan çalışmalarda gerekli dijital yetkinlikler; iletişim, dijital takım çalışması, içerik oluşturma, bilgi analizi, güvenlik, öz değişime yatkınlık, büyük veri kullanımı, dijital haklar vb. şeklinde ifade edilmiştir (Aksu ve Sürvegil Dalkılıç, 2019: 59). Dijital becerilere ilişkin alan yazındaki çalışmalara bakıldığında ise gerekli olan önemli dijital becerilerden bazıları; yaratıcılık, karar verme, eleştirel düşünme ve aktif öğrenme şeklindedir (Aksu ve Sürvegil, 2019: 56; Kestel, 2022: 21).

Konuyla ilgili olarak literatürde önemli olan dijital yetkinlik ve beceriler ile bu çalışmadaki katılımcı görüşlerine göre sahip olunması gereken dijital yetkinlik ve beceriler birbiri ile tutarlıdır. Bu noktada kurumların ve bireylerin başarı sağlamak için dijital okuryazarlık ve dijital iletişim yetkinlikleri ile yaratıcılık, teknoloji kullanımı ve analitik zekâ becerilerine sahip olması gerekmektedir.

Dijital girişimciliğin etkileri karşısında yapılması gerekenlere ilişkin görüşler sırasıyla; girişimciliğin desteklenmesi, fırsatların değerlendirilip uygulamaya geçilmesi ve teknolojik gelişmelerin, yeniliklerin takip edilmesi, dijitalleşmenin eğitime/iş'e entegre edilmesi gerektiği, projeler oluşturulması ve projelere destek verilmesi gerektiği, teknoloji kullanımının artırılmasının gerektiği, teknolojinin halka öğretilmesi gerektiği, önyargıların aşılması gerektiği, güvenli dijital ortam oluşturulması/hukuki önlem alınması gerektiği, güçlü ekiplerle yola çıkılması gerektiği ve riskli ve güvensiz alanların tercih edilmemesi gerektiği şeklinde belirtilmiştir.

Alanyazında dijital girişimcilik noktasında yapılması gerekenler; devlet, üniversiteler ve kuruluşlar tarafından girişimciliğin desteklenip tavsiye edilmesi gerektiği, yenilik ve teknolojinin takip edilip fırsatların değerlendirilmesi gerektiği çünkü dijitalleşmeyi e-ticaret ve sosyal medyayı kullanan şirketlerin çok daha hızlı gelişip zirveye oturduğu şeklindedir (Boz ve Serinkan, 2022: 114; Kişi, 2018: 396, Eysel ve Sağlam, 2021: 13). Bu nokta dijitalleşme karşısında girişimcilik alanında yapılması gerekenlerin alanyazın ile tutarlı ifadeler olduğunu ve girişimcilik noktasında desteklerin artırılması gerektiği, yeniliğe açık olarak yeniliği takip etmek gerektiğini, teknolojiyi aktif kullanmak ve teknoloji kullanımı noktasındaki becerileri geliştirmek gerektiğini söylemek mümkündür.

Girişimciliğin desteklenmesi, yeniliklerin takip edilmesi, fırsatların değerlendirilip uygulamaya geçilmesi, güvenli dijital ortam oluşturulması ve hukuki önlem alınması gibi alınacak önlemlerin öz değişime yatkınlık, dijital güvenlik, dijital koruma ve haklar noktasındaki yetkinlikleri ve teknoloji kullanımı ve aktif öğrenme noktasındaki becerileri desteklediğini ifade etmek mümkündür. Elde edilen sonuçlara göre dijital girişimciliğin karşısında yapılması gerekenlerin dijital yetkinlik ve becerilerin sürdürülebilir gelişimi için oldukça önemlidir. Eğer dijital girişimcilik karşısında herhangi bir gelişim gösterilmezse bu durum hem bireyler hem de örgütler için başarısızlığa, dünyanın dışında kalmaya ve görünmez olmaya sebebiyet vermektedir.

Katılımcılara göre start-up okulunda alınan eğitimin etkilediği yönler sırasıyla; farklı bakış açısı sağlama, girişimciliğin boyutlarını öğrenme, bilinçlenme, proje oluşturmaya yönelme, planlamayı öğrenme/yol belirleme, ekip çalışmasını pekiştirme dijitalleşmede finansal boyutun öğrenimi, realist düşünceyi sağlama, markalaşma konusunda bilgi edinme ve yaratıcılığı destekleme şeklinde belirtilmiştir.

Girişimcilik eğitiminin değerlendirilmesine ilişkin alan yazındaki diğer çalışmalara bakıldığında eğitimlerin kişisel gelişim sağladığı, motivasyon sağladığı ve girişimcilik kavramını detaylanmasına öğretmesi vb. noktalar öne çıkmaktadır (Bozkurt vd., 2011: 123; Bozkurt ve Alparslan, 2013: 22; Tarhan, 2019: 677).

Katılımcılardan elde edilen veriler bütüncül bir şekilde incelendiğinde katılımcı görüşlerine ilişkin bu öne çıkan noktalar ve alan yazındaki çalışmalar, birbiriyle ters düşmeyen birbirini destekleyen olumlu ve tutarlı ifadelerdir. Bu noktada alınan eğitimin farklı bakış açısı sağlayarak kişisel gelişimi desteklediği, katılımcıların bu eğitim ile teorikte öğrendikleri bilgileri uygulayabildikleri ve proje yapımı noktasında eğitici bir deneyim sağladıkları görülmektedir. Yaratıcılık ve aktif öğrenme becerilerini geliştiren bu eğitim uygulamaları ile katılımcıların motivasyonlarını yükselten daha kalıcı bir öğrenme sağladıklarını söylemek mümkündür.

Katılımcılara göre eğitim öncesi ve sonrası, yetkinlik ve beceriler arasındaki farklılıklar ifade edilmiştir. Katılımcılara göre eğitim öncesi ve sonrası yetkinliklere ilişkin farklar sırasıyla; dijital içerik yaratma, dijital okuryazarlık, problem çözme, dijital güvenlik, büyük veri kullanımı, yapay zekadan yararlanma, öz değişime yatkınlık, dijital iletişim ve takım çalışması, sanal liderlik ve dijital kimlik şeklinde belirtilmiştir. Beceriler arasındaki farklar ise sırasıyla; teknoloji kullanımı, analitik zekâ ve multidisipliner çalışma, yaratıcılık, aktif öğrenme ve özgünlük olarak belirtilmiştir.

Girişimcilik eğitimlerinin dijital yetkinlik ve beceriler üzerindeki farklarına ve etkilerine ilişkin alan yazındaki diğer çalışmalara bakıldığında girişimcilik eğitiminin; yaratıcı düşünme, problem çözme, iletişim sağlama ve iş planı yapabilme vb. noktalarda fark oluşturduğu görülmüştür (Bozkurt ve Alparslan, 2013: 11-22; Tarhan, 2019: 677).

Bu duruma ilişkin olarak girişimcilik eğitiminin yetkinlik ve beceri üzerindeki farklarına ilişkin literatürde mevcut olan çalışmalardaki bulgular ile bu çalışmada mevcut olan bulgular birbirleri ile paralel ve olumlu ifadelerdir. Bu durumda girişimcilik noktasında bilgi sağlayan

eğitimlerin dijital yetkinlikleri ve becerileri geliştirip beslediği, kişisel gelişim sağlayıp, yol haritası oluşturmayı desteklediği yorumu yapılabilmektedir.

Start-up okulu katılımcıların start-up eğitimin geliştirilmesine yönelik olarak görüşlerinin tümü sırasıyla; uygulama süresi ve proje çalışmaları arttırılmalı, etkileşim arttırılmalı, projelere aktif katılım için çalışmalar arttırılmalı, soru cevaba ayrılan süre arttırılması, teorik eğitim süresi azaltılması, ekip çalışmasında uyumun arttırılmasına yönelik çalışılması, dijitalleşme ve teknoloji kullanımına yönelik derslerin arttırılması, kahoot vb. çalışmalar yapılarak aktiflik sağlanması, Start-Up fikirlerine ağırlık verilmesi, katılımcıların ciddiyete ve dijital yeterliliğe göre seçilmesi, aktif olmayan katılımcıların elenmesi ve staj ve iş imkânını şeklinde belirtilmiştir.

Girişimcilik eğitiminin geliştirilmesine ilişkin Bozkurt ve Alparşlan (2013: 22) çalışmalarında girişimcilik derslerinin teoriden ziyade uygulama üzerinde olması noktasını vurgulamışlardır. Tarhan (2019: 677) çalışmasında girişimcilik ile eğitimlerde yeni bir perspektifle girişimciliğe bakılması ve proje çalışmalarının teşvik edilmesi şeklinde öneride bulunmuştur.

Konuyla ilgili olarak alan yazındaki var olan çalışmadaki eğitimin geliştirilmesine yönelik öneriler ve bu çalışmadaki katılımcı önerilerine ile tutarlıdır. Bu duruma ilişkin olarak; girişimcilik, dijital alanlar ve start-up konusunun mevcut olduğu eğitimlerde uygulama ve proje çalışmalarının artırılması gerektiği yorumu yapılabilmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse; dijital gelişmenin sürekli devam ettiği günümüzde dijital yetkinlikler ve becerilerin önemi sürekli artmaktadır. Toplumun refah seviyesini yükseltmek, kurumsal ve bireysel başarıyı sağlamak için yenilikler takip edilmeli, teknoloji aktif olarak kullanılmalı ve sürekli olarak kişisel gelişim sağlanmalıdır. Bu ancak dijital yetkinlikler ve beceriler ile mümkün olmaktadır. Dijital dünyaya yetişmek için dijital yetkinlik ve becerileri destekleyen eğitimler ortaya çıkmıştır. Bu eğitimler toplumun refah seviyesini yükseltmeye ve toplumu bilinçlendirmeye yardımcı olmaktadır. Bu noktada start-up okulları ve girişimcilik eğitimleri arttırılarak katılımcılara dijital yetkinlikler ve beceriler kazandırılmalıdır.

Çalışmadaki analizlerin tümü bütüncül olarak incelendiğinde; bu çalışmanın dijital yetkinlikler ile dijital becerilere ışık tuttuğunu, start-up eğitiminin ise dijital yetkinlikleri ve dijital becerileri geliştirdiğini ve

girişimcilik faaliyetlerini desteklediğini söylemek mümkündür. Çünkü girişimcilik ve Start-up eğitimleri; dijital girişimciliğin dünyamıza etkisi karşısında geliştirmemiz gereken yönleri desteklemektedir. Bu çalışmada elde edilen analizler neticesinde ulaşılan bulgular ile alan yazındaki çalışmalar paralellik göstermektedir. Bu çalışmadaki start-up eğitimleri en çok; dijital içerik yaratma, dijital okuryazarlık, problem çözme, dijital güvenlik yetkinlik alanlarında ve teknoloji kullanımı, analitik zekâ ve multidisipliner çalışma beceri alanlarında bilinçlenme sağlamıştır.

Bu çalışmanın amacı dijital yetkinlik ve becerilerin geliştirilmesi için Türkiye’de bir ilk olan start-up okulu eğitiminin gerekliliklerini etkilerini ve geliştirilmesini vurgulayarak literatüre farklı bir bakış açısı sunmaktır. Bu çalışmadaki start-up eğitiminin değerlendirilmesine yönelik olan görüşler; ilerleyen süreçlerde girişimcilik üzerine ve start-up üzerine eğitim vermek isteyen kurumlara eğitimin nasıl olması gerektiğine yönelik ışık tutmaktadır. Bu alanlarda yapılacak eğitimlerde katılımcılara proje yapma deneyimi kazandırılmalı, katılımcılar proje yapma noktasında desteklenmeli ve eğitimdeki aktif öğrenmeyi destekleyici olan uygulama saatleri yüksek tutulmalıdır. Bu çalışma gelecek eğitimler ve çalışmalar için; eğitimin en çok fayda sağladığı alanları, eğitimde dikkat edilmesi gereken alanları, eğitimin geliştirilmesi için gereklilikleri ve katılımcıların start-up eğitiminden beklentileri gibi pek çok nokta için bir perspektif ve öngörü oluşturmaktadır. Bu noktada bu çalışmanın literatüre fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın; girişimci olmayı düşünenler, start-up kurmayı düşünenler, girişimciler, akademisyenler ve devlet teşvikleri için literatüre katkı sunduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada bazı önerilerde bulunmaktadır.

Toplumun refah seviyesine ulaşabilmesi için dijital yetkinlik ve becerilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalı ve Start-Up’lar için devlet destekleri artırılmalıdır.

Girişimcilere Öneriler; Dijital yetkinlik ve becerilerin geliştirilmesi açısından girişimcilere, dijital eğitim programlarına düzenli olarak katılmaları önerilmektedir. Bu eğitimler, teknolojik gelişmelere uyum sağlamalarını ve modern dijital araçları etkili bir şekilde kullanmalarını desteklemektedir. Ayrıca, güçlü ağlar kurarak mentörlük ve işbirlikleri fırsatlarını değerlendirmeleri teşvik edilir. Teknolojik yatırımları artırarak iş süreçlerini verimli hale getirmeleri ve etkili dijital pazarlama stratejileri kullanarak daha geniş kitlelere ulaşmaları önemlidir. Yenilikçi çözümler geliştirerek teknolojik trendlere uyum

sağlamak ve devlet ile özel sektörden sağlanan destek ve teşviklerden yararlanmak, başarılı bir dijital girişimcilik için kritik adımlardır.

Akademisyenler için öneriler; öğrencilerin dijital yetkinlik ve becerilerini kazanmaları ve geliştirmelerine yönelik dijital girişimcilik eğitimlerinin, alanında uzman akademisyenler tarafından verilmesidir. Bu eğitimler, gençleri geleceğe hazırlayarak girişimcilik noktasında teşvik etmektedir.

Bu öneriler, girişimcilerin dijital dünyada başarılı olmalarını ve sürdürülebilir bir büyüme sağlamlarını destekleyecektir. Eğitim ve sürekli gelişim, dijital yetkinliklerin ve becerilerin artırılması için anahtar rol oynamaktadır. Bu şekilde, dijital girişimcilik alanında önemli başarılar elde edilebilir ve küresel rekabette avantaj sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abbak, Y. ve Gelişli, Y. (2023). 21. yüzyıl becerilerinin öğretimine yönelik hazırlanacak hizmet içi eğitim programının kazanımlarının Davis tekniğine göre kapsam geçerlik çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(1), 35-56. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1309227>.
- Akpınar, S., (2011). *Girişimciliğin temel bilgileri* (2.Baskı). Umuttepe Yayınları.
- Aksu, S. G. ve Sürgevil, O. (2019). Dijital çağın yetkinlikleri: alışanlar, insan kaynakları uzmanları ve yöneticiler çerçevesinden bakış. *Dijital Çağda İşletme Dergisi*, 2(2), 54-68.
- Ala-Mutka, K. (2011). Mapping digital competence: Towards a conceptual understanding. *Sevilla: Institute for Prospective Technological Studies*, 7-60.
- Alay, H. (2023). Yeni normalin yeni girişimciliği: Dijital girişimcilik. *İstanbul Esenyurt Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2985091>.
- Altıntop, M. (2023). Yapay zekâ - akıllı öğrenme teknolojileriyle akademik metin yazma: Chatgpt örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 186-211.
- Aronsson, M. (2004). Education matters - But does entrepreneurship education? an interview with David birch. *Academy of Management Learning and Education*, 3(3), 289-292. DOI:10.5465/AMLE.2004.14242224.

- Bingöl, P. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde proje tabanlı öğrenmenin ders başarısı ve eleştirel düşünmeye etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Blank, S. (25 Ocak 2010). *What's a start-up?* <http://www.steveblank.com>. (Erişim Tarihi:25.05.2023).
- Boz, N. ve Serinkan, C. (2022). Türkiye’de dijital girişimcilik ve KOBİ’ler. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 6(12),102. <https://doi.org/10.31006/gipad.1204002>.
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Kaban, A. L., Taşçı, G. ve Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63. <https://doi.org/10.51948/auad.911584>.
- Bozkurt, Ö. Ç. ve Alparlan, A. M. (2013). Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi: girişimci ve öğrenci görüşleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1), 7-28.
- Bozkurt, Ö., Aslan, Z. ve Göral, M. (2011). Yükseköğretimde verilen girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimine etkisi: Teknik program ve sosyal program karşılaştırmalı bir araştırma. *İstanbul: Uluslararası Yönetim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar, (UYK-2011), İstanbul, 27(29), 822-833*.
- Cezayirlioğlu, A. B. (2015), *Dijital dünya ve gelecek: Hemen şimdi!*. <https://medium.com/turkce/dijital-d%C3%BCnya-ve-%C5%9Firketler-1640cd73105d>. (Erişim Tarihi:12.01.2024).
- Çakır, C. (2021), *Türkiye start-up ekosisteminde üniversite kuluçka merkezlerinin ve melek yatırımcılarının değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Çelebi, F. (2021). *Dijital çağda liderlik ve girişimcilik*. İksad Yayınevi.
- Çiftçi, S., Sağlam, A., Yayla, A. (2021). 21. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 718-734. DOI: 10.29000/rumelide.995863.
- DOF ROBOTİCS (19 Mayıs 2023). *Hakkımızda*. DOF ROBOTİCS, <https://dofrobotics.com/about-us>. (Erişim Tarihi:19.05.2023).

- Du, W. D., Pan S. L., Zhou N. ve Ouyang T. (2018), From a marketplace of electronics to a digital entrepreneurial ecosystem (DEE): The emergence of a meta-organization in zhongguancun. *China, Info Systems J.*,(1) ,1-18. DOI:10.1111/isj.12176.
- Dutot, V. & Van Horne, C. (2015), Digital entrepreneurship Intention in a Developed vs. emerging country: An exploratory study in france and the UAE. *Transnational Corporations Revie*, 7(1), 79-96. <https://doi.org/10.5148/tncr.2015.7105>.
- Dünya Ekonomik Forumu (2018). *The future of jobs report 2018*. WEF Publishing.
- Edwards, C., Jones, G. & Lawton, A., Llewellyn, N. (2002). Public entrepreneurship: Rhetoric, reality and context. *International Journal of Public Administration*, 25(12), 1539-1554. <https://doi.org/10.1081/PAD-120014260>.
- Eken, M. (2021). Literatür ve sahanın kesişiminde dijital göçmenler için dijital yetkinlikler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 813-846. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.969495>.
- Ertuğrul, M. ve Altundal, V. (2018). Startup finansmanında katılım bankalarının potansiyel rolü üzerine bir değerlendirme. *AKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 27-40. DOI NO: 10.5578/jeas.66717.
- Eyel, C. Ş. ve Sağlam H. (2021). Dijital dönüşüm ve girişimcilikteki değişim: Dijital girişimcilik. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(6), 7-20. ISSN 2602 – 4128 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1584319>.
- Ferrari, A. (2012). Digital competence in practice: An analysis Of frameworks. *Luxembourg: Publications Office of the European Union*,1-92. DOI:10.2791/82116.
- Gülнар, M. (2023). Dijital içerikli eğitimin yetişkinlerin dijital becerilerine etkisi. *Akademik Açı*, 3(1), 35-72. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3026269>.
- Hull, C.E., Hung Y.C., Hair Neil & Perotti V. (2007). Taking advantage of digital opportunities: A typology of digital entrepreneurship. *International Journal of Networking and Virtual Organisation*, 4(3); 290-303. <https://doi.org/10.1504/IJNVO.2007.015166>.

- Ilomäki, L., Paavola, S., Lakkala, M.N. & Kantosalo, A. (2016). Digital competence—an emergent boundary concept for policy and educational research. *Education and Information Technologies*, 21(3), 655-679. <https://doi.org/10.1007/s10639-014-9346-4>.
- Jawad, M., Naz, M. & Maroof, Z. (2021). Age of digital revolution: Digital entrepreneurship and digital transformation in emerging economies. *Business Strategy and Development*, 4 (3), 220-228. <https://doi.org/10.1002/bsd2.145>.
- Kalfaoğlu, S. ve Bedük, A. (2018). Türkiye'nin start-up ekosisteminin incelenmesi: OSR ROBOTİCS firması örnek olayı. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(9), 25-40.
- Kay, K. (2010). 21st century skills: Why they matter, what they are and how we get there. In James Bellanca, Ron Brandt (Eds.). *21st century skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, Solution Tree Press.
- Kesbiç, C. ve Şimşek, D. (2020). OECD ülkelerinde inovasyonun ekonomik büyüme üzerinde etkisi: Schumpeter haklı mı?. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 273-296.
- Kestel, M. (2022). *Eleştirel düşünme becerisi: Bir meta analiz çalışması*, (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Korkmaz, Z. S. (2018). *Eleştirel düşünme becerileri eğitiminin öğretmenlerin ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi*, (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Larson, L. C. & Miller, T. N. (2011). 21st century skills: Prepare students for the future. *Kappa Delta Pi Record*, 47(3), 121-123, DOI: 10.1080/00228958.2011.10516575.
- Limberg, L. (2008). Phenomenography. In L. Given (Ed.). *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods* Thousand Oaks, CA: Sage. 611-614.

- Louis, K. S., Jones, L. M., Anderson, M. S., Blumenthal, D. & Campbell, E. G. (2001). Entrepreneurship, secrecy and productivity: A comparison of clinical and non-clinical life sciences faculty. *The Journal of Technology Transfer*, 26 (3), 233-245. <https://doi.org/10.1023/A:1011106006976>
- Marzano, R. J. & Heflebower, T. (2011). *Teaching & assessing 21st century skills*. Solution Tree Press.
- Murawski, M. ve Bick, M. (2017). İşgücünün dijital yeterlilikleri bir araştırma konusu mu? *İş Süreçleri Yönetimi Dergisi*, 23 (3), 721-734.
- Noceti, F. (2020). *How agile practices drive corporate entrepreneurship? The Roles of Digital Skills and Ambidexterity*.
- Önal, İ. (2020). *eleştirel düşünme becerilerine yönelik bir program geliştirme çalışması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdevecioğlu, M. ve Karaca, M. (2015). *Girişimcilik, girişimci kişilik kavram ve uygulama*. (1.Baskı). Eğitim Yayınevi.
- Pandey, R. & Sharif, M. (2020). Study on digital entrepreneurship. *International Multidisciplinary Conference in, Technology, Business, Management & Liberal Arts*, MTC Global, 190-197. ISBN 978-81-922178-9-5.
- Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: Olanaklar ve uygulamalar üzerine bir analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(15), 1741-1759.
- Partnership for 21st Century Skills. (2006). *Results that matter: 21st century skills and high school reform*. Washington, DC.
- Selimi, A. ve Üseini, A. (2019).Yenilikçi eğitim ile dijital yetkinlik ve girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi – Kuzey Makedonya örneği. *In ICEB'19-International Congress of Economics and Business*, 11(13), 204-213.
- SODİMER (19 Mayıs 2023), *Hakkımızda*. <https://sodimer.org/hakkimizda>. (Erişim Tarihi: 19.05.2023).
- SODİMER (19 Mayıs 2023), *Start-up Okulu ders çizelgesi*. SODİMER Duyurular, <https://sodimer.org/duyurular>. (Erişim Tarihi: 19.05.2023).

- Startup Genome (2023a). *The global startup ecosystem report 2023*. <https://startupgenome.com/report/gser>. (Erişim Tarihi: 15.02.2024).
- Startup Genome (2023b), *Strong start-up ranking*. <https://startupgenome.com/article/strong-starters-ranking>. (Erişim Tarihi: 15.02.2024).
- Tarhan, M. (2019). MEB 2023 Eğitim vizyonu çerçevesince Türkiye’de girişimcilik eğitiminin geleceğine yönelik bir değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 667-682. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.46660-528071>.
- Tekin, E. (2021). Türkiye’de start-up ekosistemi üzerine bir değerlendirme. *Econder Uluslararası Akademik Dergisi*, 5 (1), 33-48. <https://doi.org/10.35342/econder.847279>.
- Tømte, C. E. (2013). Educating teachers for the new millennium? - Teacher training, ıct and digital competence. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 10, 138-154. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-943x-2018-01-01>.
- Topaloğlu, S. (2022). *Geleneksel girişimler ile start-up’ların farkları*. <https://yeditepe.edu.tr/tr/7-maddede-girisimcilik-ve-startup-farki>. (Erişim Tarihi: 03.03 2024).
- Turhan, M. (2021). Harvard business review Türkiye perspektifinden girişimcilik ve girişimci davranışı. *İşte Davranış Dergisi*, 6(1),52-64. <https://doi.org/10.25203/idd.959178>.
- Türel Y.K., Şimşek A., Şengül Vautier C.G., Şimşek E. ve Kızıltepe F. (2023). *21. yüzyıl becerileri ve değerlere yönelik araştırma raporu*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği. (2017). Dijitalleşen dünyada ekonominin itici gücü: E-ticaret. (Yayın No: TÜSİADT/2017, 04-587). İstanbul: TUSİAD.
- Ulaştıran, T. (2023). *Paylaşım ekonomisine dayalı start-up’lar: Türkiye pazar analizi*, (Doktora Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Üstünkardeşler, D. ve Güzel, D. (2023). Türkiye’de çevrimiçi market alışverişinin kabulü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 106-134. <https://doi.org/10.61904/sbe.1264297>.

- Van Laar, E., Van Deursen, A. J. A. M., Van Dijk, J. A. G. M. & De Haan, J. (2020). *Determinants of 21st century skills and 21st century digital skills for workers: A systematic literature review*. SAGE Open, 10(1). <https://doi.org/10.1177/2158244019900176>.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5.Baskı). Seçkin Yayıncılık.